

ΣΤΕΜΝΙΤΣΑ

2022

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ & ΕΦΩΡΑΪΣΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΣΤΕΜΝΙΤΣΙΩΤΩΝ
«Ο ΥΨΟΥΝΤΑΣ»

ΛΙΓΑ ΛΟΓΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΦΕΤΙΝΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ

Στην Στεμνίτσα, οι δυνατότητες ανάπτυξης της γεωργίας ήταν περιορισμένες, λόγω του ορεινού εδάφους, αλλά και εξαιτίας της συνεχούς ανάπτυξης του πληθυσμού, οι κάτοικοί της στράφηκαν κατά κύριο λόγο στην μεταλλοτεχνία με ιδιαίτερη έμφαση την αργυροχρυσοχοΐα. Ωστόσο άνθισαν και άλλες τέχνες, όπως η υφαντική, η κηροπλαστική, η βαρελοποιία, η υλοτομία, η αγιογραφία, η τέχνη του καραγκιοζοπαίχτη, του μπαλωματή, του κανταρτζή, του γανωματή, του καμπανά και του σιδερά. Παραδοσιακές πλέον τέχνες, που τείνουν να εξαφανιστούν. Στο ημερολόγιό μας δεν αναφέρονται τα επαγγέλματα όπως του γεωργού, του κτηνοτρόφου, του τυροκόμου, του ξυλουργού, του εμπόρου, του οικοδόμου και πιθανόν άλλα, λόγω έλλειψης χώρου. Το Δ.Σ. του Συλλόγου μας, πραγματοποιεί την έκδοση του Ημερολογίου για το 2022 αφιερωμένη στις Παραδοσιακές Τέχνες που ήκμασαν ή ακμάζουν στην Στεμνίτσα κατά τους τελευταίους 5 αιώνες. **Αυτό το ημερολόγιο, ας είναι μνημόσυνο για όλους αυτούς που ασχολήθηκαν με αυτές τις τέχνες και ανήκουν πλέον σε μια άλλη «κοινωνία».**

Τα κείμενα αποτελούν μια βιβλιογραφική μελέτη πρακτικών από συνέδρια σχετικών βιβλίων που έχουν συγγράψει συμπατριώτες μας, πρακτικά συνεδρίων που έλαβαν χώρα στο Λαογραφικό Μουσείο Στεμνίτσας, φυλλαδίων σχετικά με τον τόπο μας. Αυτά είναι:

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Νάσιου Συνοδινού (Αθήνα, 1979), «Οι τεχνίτες της Στεμνίτσας».
- Κωνσταντίνου Ρούνιου, εφημ. «Αδελφότης Στεμνιτσιωτών» φ. 21.
- Τάκη Κανδηλώρου, Αρκαδική Επετηρίς, 1906 (σελ.222-23).
- Γ. Α. Ανδριτσόπουλος «Ιστορικές Σημειώσεις Στεμνίτσας».
- Λαογραφικό Μουσείο Στεμνίτσας, «Παραδοσιακές Τέχνες και Επαγγέλματα», Πρακτικά Γ' Συμποσίου 10-11/11/2000, εκδ. 2002.
- Πέτρος Σαραντάκης, «Περιήγηση Αρκαδίας», εκδ. Οιάτης.
- Άννα Αναγνωστοπούλου, «Η Πολιτιστική Κληρονομιά ενός τόπου και η απήχυσή της στους νέους – Η περίπτωση της Ανδρίτσαινας», Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο, 2015.
- Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο «Αρχιτεκτονική Ανάλυση Παραδοσιακών Κτηρίων και Συνόλων», Στεμνίτσα.
- Επίσης στοιχεία χρησιμοποιήθηκαν και από τα sites: stemnitsamuseum.gr, mainalontrail.eu/el, Wikipedia.org, την Εφημερίδα «Χώρα Στεμνίτσα», κ.λπ.

Συνεργάστηκαν για την συγγραφή των κειμένων η κα Σοφία Σπίθα – Μέλος του Δ.Σ. (Αργυροχρυσοχόος, Κηροπλάστης, Μπαλωματής, Χαλκωματής-Καλαντζής-Γανωματής, Βαρελοποιός, Καμπανάς, Κανταρτζής, Υλοτόμος, Σιδεράς), ο κ. Βασίλης Παπαχειμώνας – Ταμίας του Δ.Σ. (Υφάντρια, Αγιογράφος), η κα Ανθή Χοτζάκογλου θεατρολόγος (Καραγκιοζοπαίχτης) και σύσσωμο το Δ.Σ. για την έγκρισή τους, καθώς και τη συλλογή και ταξινόμηση των φωτογραφιών, που αναδεικνύουν έργα τεχνιτών της Στεμνίτσας, που σώζονται σήμερα σε σπίτια του χωριού μας. Όλοι μοιραστήκαμε και αυτή την προσπάθεια άψογης συνεργασίας και του αποτελέσματος και είμαστε βέβαιοι ότι και αυτή την προσπάθεια θα το απολαύσετε και εσείς!

ΕΥΧΑΡΙΣΤΟΥΜΕ ΘΕΡΜΑ

- Τον Χρήστο Δημ. Δημακόπουλο, την Θεοδώρα Κων. Χασάπη, την Μαρία Παπαχειμώνα και τον Ιωάννη Λαγό για την παραχώρηση εκ μέρους τους, των φωτογραφιών του ημερολογίου.
- Την Ευαγγελία Κων. Χασάπη για την επεξεργασία φωτογραφιών του ημερολογίου.
- Τους επαγγελματίες της Στεμνίτσας, για την οικονομική συνδρομή τους στην έκδοση του ημερολογίου.
- Ευχαριστούμε επίσης θερμά όλους όσους προσέφεραν φωτογραφίες για τα επαγγέλματα που ήκμασαν στη Στεμνίτσα.
- Το Δήμο Τρίπολης και τον υπεύθυνο του Μουσείου Δασικής Ιστορίας Χρυσοβιτίου, την Πρόεδρο και το Δ.Σ. του Λαογραφικού Μουσείου Στεμνίτσας, το Εκκλησιαστικό Συμβούλιο Στεμνίτσας, τον φωτογράφο Πάυλο Κωνσταντινίδη, τον Μιχάλη Ριζιώτη, την Βούλα Γυφτοπούλου, την Σοφία Σπίθα, τον Ανδρέα Ψωμόπουλο, τον Ιωάννη Λαγό, την Ευτυχία Θανοπούλου - Σπυρίδωνος, την Αθηνά Κοντοπούλου, τον Γεώργιο Ιωαν. Μπαρούτσα, τον Λάμπρο Παν. Μαζαράκο, τον Μιχάλη Βλ. Μαζαράκο, την Έφη Μαντζούτσου και την Γιαννούλα Ροΐλου.

ΕΥΧΕΣ ΤΟΥ Δ.Σ. ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ «Ο ΥΨΟΥΝΤΑΣ»

Το Διοικητικό Συμβούλιο του Συλλόγου «Ο Υψούντας» εύχεται εγκάρδια στους απανταχού Στεμνιτσιώτες - Στεμνιτσιώτισες και φίλους της Στεμνίτσας, **το έτος 2022 να περάσει για όλους μας και τον καθένα χωριστά με υγεία, ψυχική γαλήνη, ειρήνη, ευημερία και πολλές θεμιτές εκπληρωμένες επιθυμίες.**

Και μην ξεχνάμε ότι η Στεμνίτσα, μας έχει όλους ανάγκη και μόνο αν είμαστε ενωμένοι κι έμπρακτα κοντά της, θα έχει αξιοπρεπή παρουσία αντάξια της ιστορίας της, στο γίνεσθαι της περιοχής.

ΕΥΧΕΣ ΤΟΥ Δ.Σ. ΤΟΥ ΣΩΜΑΤΕΙΟΥ ΣΙΤΕΕΣΑ

Η Πρόεδρος, τα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου και όλα τα μέλη του Σωματείου Ιδιοκτητών Τουριστικών και Επισιτιστικών Επιχειρήσεων Στεμνίτσας Αρκαδίας - ΣΙΤΕΕΣΑ, σας ευχόμαστε **Καλές Γιορτές, Ευτυχισμένο, Δημιουργικό και Ειρηνικό το 2022!**

Ο Νέος Χρόνος να μας βρει όλους ακόμα πιο δυνατούς και με τη δύναμη της ενότητας να προσπαθούμε να διαφυλάττουμε την πολιτιστική μας ταυτότητα και να αναδεικνύουμε την πολιτιστική μας κληρονομιά!

Καλά Χριστούγεννα, Καλή Πρωτοχρονιά!
Ευτυχισμένο, Δημιουργικό και Ειρηνικό το 2022!

ΧΡΗΣΙΜΑ ΤΗΛΕΦΩΝΑ

- Δημαρχείο Γορτυνίας: 27953 60330
- ΚΕΠ Στεμνίτσας: 27950 29502
- Αγροτικό Ιατρείο: 27950 81277
- Κέντρο Υγείας Δημητσάνας: 27950 31401
- Αστυνομία Δημητσάνας: 27950 31205
- ΕΠΑΛ Γορτυνίας (Στεμνίτσας): 27950 81227
- ΔΙΕΚ Αργυροχρυσοχοΐας Στεμνίτσας: 27950 81514
- Ιερά Μονή Τιμίου Προδρόμου: 27950 81385

Το Δ.Σ. του Συλλόγου «Ο ΥΨΟΥΝΤΑΣ»

Πρόεδρος: Κωνσταντίνος Παν. Χασάπης

Αντιπρόεδρος: Ευτυχία Θανοπούλου - Σπυρίδωνος

Γραμματέας: Σταυρούλα Λαγού

Αναπληρωτής Γραμματέας: Σοφία Σπίθα

Ταμίας: Βασίλειος Στ. Παπαχειμώνας

Αναπληρωτής Ταμίας: Μιχάλης Βλ. Μαζαράκος

Μέλος: Δημήτριος Μίχος

Τρόποι επικοινωνίας με τον Σύλλογο:

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ & ΕΞΩΡΑΪΣΤΙΚΟΣ
ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΣΤΕΜΝΙΤΣΙΩΤΩΝ «Ο ΥΨΟΥΝΤΑΣ»

Στεμνίτσα Αρκαδίας Τ.Κ. 220 07

Τηλ.: 6983 418784

E-mail: ipsountas@yahoo.gr

Τραπεζικός Λογαριασμός Εθνική Τράπεζα Ελλάδος

GR 610 110 335 00000335 296 01 099

(BIC) ETHNGRAA

Τα νέα μας μπορείτε να τα βρίσκετε:

www.facebook.com/ipsount

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η Στεμνίτσα, κωμόπολη της κεντρικής Πελοποννήσου στα νοτιοδυτικά του Μαινάλου, βρίσκεται κτισμένη σε υψόμετρο 1.080 μέτρων ανάμεσα σε κατάφυτες πλαγιές και αποτελεί έκπληξη για τον επισκέπτη, που την ανακαλύπτει ακριβώς όταν βρεθεί στα πρώτα της σπίτια. Στην θέση της αρχαίας πόλης Υψούς –η ακριβής θέση της δεν έχει καθοριστεί– δημιούργησε ανά τους αιώνες μακρά ιστορική και πολιτιστική κληρονομιά και κατέκτησε το τίτλο «Χώρα Στεμνίτσα». Ανατολικά βρίσκεται το φαράγγι του ποταμού Λούσιου, όπου σύμφωνα με τη μυθολογία, οι Νύμφες έλουζαν το μικρό Δία ενώ σήμερα φιλοξενεί σκήτες και φημισμένες Μονές όπως: την Μονή Φιλοσόφου, την Μονή Προδρόμου, την μονή Αιμυαλών και καταλήγει στα ερείπια της Αρχαίας Γόρτυνος.

Κατά την παράδοση ο Υψούντας, ένας από τους πενήντα γιούς του βασιλιά της Αρκαδίας Λυκάονα, ίδρυσε την πόλη Υψούς ωστόσο οι πληροφορίες τόσο για την αρχαία εποχή όσο και για τα Βυζαντινά χρόνια είναι ελάχιστες. Η τοπωνυμία «Στεμνίτσα» είναι σλαβικής προέλευσης – σημαίνει τόπος σκιερός και υγρός και μαρτυράει την εγκατάσταση Σλάβων, πιθανόν μεταξύ 7^{ου} και 10^{ου} αιώνα.

Η ανάπτυξη της Στεμνίτσας ως οργανωμένου οικισμού σημειώνεται κατά την οθωμανική περίοδο και συγκεκριμένα από τον 16ο αιώνα, όταν στα 1512 σε οθωμανικό κατάστιχο φορολογουμένων καταγράφονται 191 οικογένειες, από τις οποίες μία μόνο ήταν μουσουλμανική ενώ στην απογραφή του 1711 είχε 925 κατοίκους. Στην απογραφή του 1879 η Στεμνίτσα, με 2.989 κατοίκους, είχε υπερδιπλάσιο πληθυσμό από την Καρύταινα, τη Μεγαλόπολη, τη Βυτίνα και μεγαλύτερο της Δημητσάνας, στην απογραφή του 2001 ο πληθυσμός της Στεμνίτσας είναι 412 κάτοικοι και στην απογραφή του 2011 είναι 191 κάτοικοι. Η Στεμνίτσα υπήρξε έδρα του Δήμου Τρικολώνων, που λειτούργησε την περίοδο 1835-1912 καθώς και του σύγχρονου Δήμου Τρικολώνων, που λειτούργησε την περίοδο 1999-2010.

Κατά την Τουρκοκρατία, ο οικισμός αναπτύχθηκε σε σπουδαίο βιοτεχνικό κέντρο με ειδικευμένους τεχνίτες γύρω από την μεταλλουργία: Αργυροχρυσοχόους, Χαλκωματίδες, Καμπανάδες, Μπρουντζάδες κ.ά., οι οποίοι περιοδεύουν και φτάνουν με τα προϊόντα τους μέχρι την Κωνσταντινούπολη, τη Σμύρνη, τη Μολδοβλαχία, τη Ρωσία και αλλού.

Οι τεχνίτες της Στεμνίτσας, για την προστασία των ιδίων αλλά

και των μυστικών της τέχνης τους, είχαν επινοήσει μια ιδιαίτερη συνθηματική-μυστική γλώσσα, τα «Μεσιτισιώτικα» δηλαδή Στεμνιτισιώτικα.

Την οικονομική ανάπτυξη του τόπου συνοδεύει και η πνευματική και πολιτιστική άνθιση με την ανέγερση και διακόσμηση πολλών ναών από τον 16^ο και ιδιαίτερα τον 17^ο αιώνα, με την ανασυγκρότηση του ορθόδοξου μοναχισμού και με την ίδρυση της Ελληνικής Σχολής, τον 17^ο ή 18^ο αιώνα, η οποία είχε τεθεί υπό την αιγίδα του Οικουμενικού Πατριαρχείου. Στη Σχολή αυτή δίδαξαν αξιόλογοι δάσκαλοι. Πολλοί μαθητές της διέπρεψαν και η Στεμνίτσα, λόγω της πνευματικής της παράδοσης, είναι πατρίδα πολλών αξιόλογων ανθρώπων του πνεύματος.

Σημαντική υπήρξε και η συμβολή της στην Επανάσταση. Αρκετοί Στεμνιτισιώτες, κυρίως της διασποράς, υπήρξαν μέλη της Φιλικής Εταιρείας, όπως ο Αντώνιος Πελοπίδας. Κάποιοι πολέμησαν στο πλευρό του Αλέξανδρου Υψηλάντη στη Μολδοβλαχία –έχουν καταγραφεί 22 πεσόντες, επίσης πολλοί Στεμνιτισιώτες συμμετείχαν στην Επανάσταση του 1821– έχουν καταγραφεί πάνω από 700 αγωνιστές. Τέλος η Στεμνίτσα απέτελεσε κέντρο ανεφοδιασμού τροφίμων και πολεμοφοδίων καθώς και κέντρο επισκευής των όπλων των αγωνιστών από τους φημισμένους τεχνίτες της.

Η Στεμνίτσα ήταν το αγαπημένο καταφύγιο του Θεόδωρου Κολοκωτρώνη, που την ονόμαζε «απόρθητη χωροπούλα» και η πρώτη πρωτεύουσα της επαναστατημένης Ελλάδας, όπου συνεδρίασε η Α΄ Πελοποννησιακή Γερουσία το Μάιο του 1821. Γραμματέας της ήταν ο Στεμνιτισιώτης Ρήγας Παλαμήδης.

Το 1826, τα στρατεύματα του Ιμπραήμ λεηλάτησαν την πόλη και έκαψαν πολλά οικοδομήματα. Όμως μετά την απελευθέρωση σημειώθηκε νέα άνθηση και ανοικοδόμηση, που εξακολούθησε μέχρι τα τέλη του 19^{ου} αιώνα. Από τις αρχές του 20^{ου} αιώνα άρχισε βαθμιαία να φθίνει, καθώς οι ονομαστοί της τεχνίτες εγκαθίστανται σε μεγάλες πόλεις και συγχρόνως ξεκίνησε η υπερατλαντική μετανάστευση.

Το 1976, οι τεχνίτες Λάμπης Κατσούλης, βραβευμένος για το έργο του από την Ακαδημία Αθηνών και Αριστείδης Βλαχόγιαννης ξεκίνησαν την διδασκαλία της Τέχνης του Αργυροχρυσοχόου σε μια σχολή που ήταν τότε Κέντρο Χειροτεχνίας του ΕΟΜΜΕΧ ενώ από το 1980 υπάγεται στο Υπουργείο Παιδείας και από το 2013, ανήκει στην ΓΓ Δια Βίου Μάθησης, λειτουργεί σαν Δημόσιο ΙΕΚ

και απευθύνεται σε απόφοιτους Λυκείου από όλη την Ελλάδα. Η Σχολή διαθέτει 2 τμήματα: Τεχνικός Χειροποίητου Κοσμήματος και Σχεδιασμού Κοσμήματος και Συνοδός Βουνού.

Έτσι τα νεότερα χρόνια με την Σχολή δίνεται νέα πνοή στη Στεμνίτσα, δόθηκαν ευκαιρίες για την επισκευή των παλαιών πετρόκτιστων σπιτιών, έγινε προσπάθεια διατήρησης της αρχιτεκτονικής ιστορίας του οικισμού και παρέμειναν νέοι άνθρωποι στον τόπο τους. Σήμερα από το κέντρο του χωριού περνά το Mainalon trail που αποτελεί πιστοποιημένο από τον ERA δίκτυο μονοπατιών, που συνδέει τα όμορφα χωριά της Γορτυνίας για 75 χιλιόμετρα.

Αξίζει να σημειώσουμε ότι από την Στεμνίτσα κατάγονται πολλοί διαπρεπείς επιστήμονες, επιχειρηματίες, άνθρωποι των γραμμάτων, των τεχνών κ.λπ. Με τον κίνδυνο να γίνει κάποια παράληψη αναφέρονται πιο κάτω μερικοί εξ αυτών: ο γνωστός ζωγράφος και καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Αθηνών Γεώργιος Ροϊλός (καθηγητής, μεταξύ άλλων, και του διάσημου υπερρεαλιστή ζωγράφου Τζιόρτζιο ντε Κίρικο), ο Αγιολογικός Βασίλειος Καραβόγιωργας, ο Αγιολογικός Αθανάσιος Κανδρής ο Πρύτανης του Πανεπιστημίου Αθηνών και διαπρεπής Καθηγητής Θεολογίας Αθανάσιος Χαστούπης, ο Καθηγητής Θεολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών Παναγιώτης Τρεμπέλας, ο δικαστής του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (1983-1997), του Συμβουλίου της Επικρατείας και του Ανωτάτου Ειδικού Δικαστηρίου Κωνσταντίνος Κακούρης (με καταγωγή από την οικογένεια Νικολετόπουλου), ο Καθηγητής στο MIT των ΗΠΑ Ηλίας Γυφτόπουλος, ο Καθηγητής και πρώην Υπουργός Παιδείας Δημήτρης Φατούρος, ο Καθηγητής του Πανεπιστημίου Χάρβαρντ Παναγιώτης Ροϊλός, ο Πρωθυπουργός Αντώνης Σαμαράς (η οικία του παππού του βρίσκεται στην Στεμνίτσα), ο Καθηγητής Αρχιτεκτονικής στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης Νικόλαος Μουτσόπουλος, ο Ολυμπιονίκης Γιώργος Ρουμπάνης και ο Ολυμπιονίκης Δημήτρης Θανόπουλος, η εφοπλιστική οικογένεια Μαρτίνου, ο επί σειρά ετών Πρόεδρος του Δ΄ Τμήματος του Συμβουλίου της Επικρατείας και διαπρεπής νομικός του Δημοσίου Δικαίου Χρήστος Φατούρος, ο Αρχιτέκτονας Τάκης Ζενέτος, η Μαρίκα Μητσοτάκη το γένος Γιαννούκου κ.ά.

Η φυσική ομορφιά, το ευχάριστο κλίμα, το αξιόλογο παρελθόν και η φιλοξενία των κατοίκων της έχουν καταστήσει την Στεμνίτσα πόλο έλξης εσωτερικού τουρισμού. Όλες τις εποχές του χρόνου, αποκαλύπτει ευχάριστες εκπλήξεις ανάμεσα στα πετρόχτιστα καλντερίμια, τις φυσικές πηγές και τις εκκλησιές της.

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ

Σ	Κ	Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	Δ
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31

ΧΑΛΚΩΜΑΤΗΔΕΣ Ή ΚΑΖΑΝΤΖΗΔΕΣ ΚΑΙ ΓΑΝΩΜΑΤΗΔΕΣ

Οι γανωματήδες σε δράση: Παναγιώτης Μπαρούτσας, Γιάννης Μπαρούτσας και Βασίλης Χασάπης.

Χαλκωματένιο ταψί κατασκευασμένο το 1927, από τον Α. Αιγινήτη.

Μια μεγάλη τάξη τεχνιτών στην Στεμνίτσα ήταν οι Χαλκωματήδες, οι επεξεργαστές του χαλκού με τον οποίο έφτιαχναν διάφορες κατασκευές και κυρίως οικιακά σκεύη. Η τέχνη της χαλκούργιας είναι πρόδρομος των τεχνών μετάλλου που αναπτύχθηκαν στον τόπο.

Οι τεχνίτες αυτοί λέγονταν στην Στεμνίτσα και Καζαντζήδες και τα εργαστήριά τους Καζαντζίδικα από τα καζάνια που κατασκεύαζαν, άλλοι λένε από τα καζάντια. Ωστόσο στην τοπική διάλεκτο τα καζάνια λέγονταν χαρανιά ή λεβέτια και η λέξη καζάνι με τούρκικη προέλευση έφθασε αργότερα.

Οι κατασκευές ήταν πολλές και η εφαρμογή της τέχνης τους πολύπλευρη. Οι πρώτες κατασκευές ξεχώριζαν από το βάρος και την πρωτόγονη απλότητα ίσως γιατί η εποχή δεν ζητάγε πολυτέλεια αλλά απλά χρηστικά σκεύη. Τελικά με την πάροδο του χρόνου οι τεχνίτες αυτοί παρουσίασαν έργα που αξιολογούμενα με ειδικά κριτήρια θεωρούνται άριστα. Τα κριτήρια αυτά είναι: η λεπτότητα στο πάχος του μετάλλου, οι διακοσμήσεις χαραγμένες ή πρόσθετες και η προσπάθεια δημιουργίας κάποιας τεχνοτροπίας. Οι κατασκευές αυτής της περιόδου είναι σπάνιες, θεωρούνται πραγματικές αντίκες και ιδιαίτερα αυτές που βρέθηκαν σε σπίτια παλαιών Χαλκωματήδων είναι αριστουργήματα λαϊκής τέχνης. Πολλά από τα έργα, που διασώθηκαν από το λιώσιμο για την κατασκευή καμπανών έχουν φύγει στο εξωτερικό ή βρίσκονται σε συλλογές.

Η εκτίμηση και αξιολόγηση κάθε χαλκωματένιου σκεύους είναι συνάρτηση του χρόνου, του τόπου κατασκευής, της τεχνοτροπίας, της πρωτοτυπίας, της πρακτικής χρησιμότητας, της διακόσμησης, των προσθηκών, του ονόματος του τεχνίτη και άλλων στοιχείων.

Οι κατασκευές, που ονομάζονταν χαλκώματα, ήταν τα λεβέτια ή χαρανιά, οι τεντζερέδες με τα καπάκια τους, τα λαδικά, τα σκανταλέτα (για το σιδέρωμα), τα σαγένια, οι μурχούτες, τα τεψιά, τα λεγένια, τα μπρικολέγεννα, τα λυχνάρια, οι λυχνοστάτες, τα μαγκάλια, οι σοφράδες με γεωμετρικές διακοσμήσεις, τα τηγάνια, οι κανάτες, οι μαστραπάδες, οι στανιάδες, οι τρίφτες, οι ξύστρες, οι φουσιούνες, οι τέσες, οι μπότσες, τα πινάκια, τα κουταλοπήρουνα, τα σουρουτήρια, οι πόχες, τα τσιοκάνια, τα τροκάνια, οι κουδούνες κ.λπ. Επίσης έφτιαχναν εκκλησιαστικά είδη όπως κολυμπήθρες, σκεύη προθέσεως για φτωχές εκκλησίες, κηροπήγια καθώς και τα καζάνια αποστάξεως ρακιού.

Η δουλειά των Χαλκωματήδων είχε ομοιότητα με την αυτή των Ασημιτζήδων, δηλαδή άπλωναν με τον ίδιο τρόπο τον χαλκό χρησιμοποιώντας τα ίδια εργαλεία: αμόνια, σφυριά, μασγαλά και την μπρουτζοκόληση. Παλαιότερα, οι προσθήκες και οι συνδέσεις γίνονταν καρφωτές μεταγενέστερα χρησιμοποιήθηκε και σε αυτές η μπρουντζόκολα, αποτελούσαν δε οι συνδέσεις δείγμα ικανότητας του τεχνίτη.

Οι Καλαντζήδες εκτός από τα μικρά εργαστήρια που διέθεταν στην Στεμνίτσα έκαναν και ταξίδια σε περιοχές της Πελοποννήσου. Τα ταξίδια αυτά γίνονταν το χρονικό διάστημα από τις αρχές του φθινόπωρου μέχρι λίγο πριν τα Χριστούγεννα και από τις αρχές της άνοιξης μέχρι λίγο πριν το Πάσχα. Περιδιάβαιναν στις γειτονιές

Για την δουλειά τους, μικροεπισκευές και γανώματα τα εργαλεία ήταν: το τσιμπίδι, ο καρφοκόπος, το ψαλίδι, ο ζορμπάς, ο νταβλάς. Ο μαθητευόμενος Καλαντζής έκανε το γυαλιάτσι δηλαδή καθάρισε το χάλκωμα με σπίρτο (υδροχλωρικό οξύ) και το έτριβε με άμμο ή κορασάνι. Στην συνέχεια αφού το αντικείμενο ζεσταινόταν αρκετά πάνω σε μία πυροστιά, το πασπάλιζαν με λησιαντήρι (χλωριούχο αμμώνιο) και καλάγι και άπλωναν το λιωμένο υλικό με το μπαλάσι.

Η τάξη αυτή τεχνιτών ήταν η πιο πολυπληθής στους προπολεμικούς χρόνους και απομάκρυνε για ένα διάστημα την ερήμωση της κωμόπολης όμως λόγω την ανάπτυξης της βιοτεχνίας αλλά και της χρήσης του αλουμινίου έχασε την εργασία της και οι τεχνίτες άλλαξαν επάγγελμα ή κάποιοι παρέμειναν ως συντηρητές.

Ο γανωματήρηρηρηρηρηρης! Χαλκώματα να γανώσουμεεεεεεεεε!!! Η Στεμνιτσιώτικη γνώριμη φωνή που ακουγόταν στα παραγωγικά μέρη της Αρκαδίας, της Μεσσηνίας και κυρίως της Λακωνίας.

Ένα λυχνάρι και μια «βέργα» καλά,
κοσμούν πλέον κάποιο τοίχο!

Ο γανωματής Αριστείδης Βρεττός
με την μπετελιά του.

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ

Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	Δ
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28

ΚΗΡΟΠΛΑΣΤΗΣ

Ο Θανάσης Γαρταγάνης επί το έργον.
Κατασκευή κεριών!

Δεν είναι χρονικά προσδιορισμένο πότε πρωτοπαρουσιάστηκε το κεριό σαν φωτιστικό ή μέσο στην λατρευτική διαδικασία.

Από γραπτές πηγές κι από ευρήματα, είναι γνωστό πως χρησιμοποιείται ευρύτατα από τους Γαλάτες, τους Ρωμαίους, τους Ετρούσκους, τους Έλληνες και τους ανατολικούς λαούς επίσης στην εθνική λατρεία, αλλά και σε τελετές και σε γάμους, σύμφωνα με τη μαρτυρία του Πλουτάρχου. Από την λατρεία των Εθνικών πήραν τη χρήση του κεριού και οι Χριστιανοί και έχουν βρεθεί σε κατακόμβες παραστάσεις με παλαιοχριστιανικά κεριά. Στο Βυζάντιο, μάλιστα, σύμφωνα με μια προφορική παράδοση που υπάρχει στην Φλώρινα, ορισμένες λαμπάδες με ανάγλυφες κέρινες παραστάσεις δικέφαλων αετών και σταυρών τις άναβαν μπροστά στο θρόνο της εκκλησίας, όπου καθόταν ο αυτοκράτορας. Τέτοιες λαμπάδες άναβαν και δεξιά κι αριστερά από την ωραία πύλη και μπροστά σε εικονίσματα αγίων. Σε ακριτικές περιοχές της Δυτικής Μακεδονίας επιβιώνει ακόμα μια μορφή της κηροπλαστικής τέχνης αξιόλογη και ανεξερεύνητη. Πρόκειται για τη «γλυπτική» του πλεχτού κεριού, που ως καλλιτεχνική χειροτεχνική εργασία, μπορεί να ενταχθεί στη κατηγορία της «μικροπλαστικής».

Η σημασία του κεριού στο Άγιο Όρος είναι τόσο μεγάλη, ώστε το πρόστιμο που επιβάλλεται από την Ιερά Επιστοασία στους παραβάτες των κανόνων που πρέπει να τηρούνται από όλους στη περιοχή των Καρυών, είτε αυτοί είναι καλόγεροι, είτε κοσμικοί, αποτιμάται σε κεριό και όχι σε χρήματα. Μάλιστα, πριν αρκετά χρόνια, επιβλήθηκε πρόστιμο μερικών κιλών κεριού σε υπαλλήλους που υπηρετούσαν στον ΟΤΕ των Καρυών για την παραβίαση των κανόνων της κοινής ησυχίας.

Η συνταγή παρασκευής κεριού ποικίλει ανά χώρα ακόμα και στη Ρωσία που είναι Ορθόδοξη! Δεν χρησιμοποιούν το ίδιο κεριό με εμάς. Το αγνό μελισσοκέρι είναι η ουσία που παράγουν και χρησιμοποιούν οι μέλισσες για να δημιουργούν τις κυψέλες και τις κηρήθρες τους. Το μελισσοκέρι παράγεται από 4 ζεύγη αδένων που βρίσκονται στην κοιλιακή χώρα της μέλισσας. Οι κηρογόνοι αδένες υπάρχουν μόνο στις εργάτριες – μέλισσες και το κεριό παράγεται απευθείας σε μικρά τετράγωνα λευκά πλακάκια. Οι μέλισσες προκειμένου να παράγουν 1 κιλό κεριό καταναλώνουν περίπου 8 κιλά μέλι και γύρη. Το κεριό, που είναι κατάλληλο για καύση πρέπει να διαχωρισθεί από το μέλι και από άλλες τυχόν ξένες προς το κεριό ουσίες και καίγεται με ευχάριστο άρωμα μελιού. Μηχανήματα, για την κατασκευή του εκκλησιαστικού κεριού δεν υπήρχαν οπότε οι κατασκευαστές κατασκεύαζαν αυτοσχέδιες μηχανές.

Η κηροπλαστική είναι μια τέχνη που άνθισε και στην Στεμνίτσα. Ο κηροπλάστης μπορούσε να ασκήσει την τέχνη σ' έναν απλό χώρο, συνήθως το ισόγειο κατώι του σπιτιού αρκεί να είχε τζάκι με καμινάδα. Λίγα τετραγωνικά αρκούσαν για να στηθεί το εργαστήρι του κηροπλάστη και τα σύνεργα της τέχνης τους.

Για την κατασκευή των κεριών και των λαμπάδων ο κηροπλάστης χρησιμοποιούσε βασικά 2 υλικά: τον σπάγκο και το κερι. Τα σύνεργα ήταν: καζάνι ή χαρανί, σκούφια, στεφάνι ή τελάρo για το λιωμένο κερι, ανέμη και κάσα για τα φυτίλια. Επίσης χρειαζόταν κουβάς, κατσαρόλι, κουτάλα, κομμάτια λινάτσας ή χοντρό ύφασμα για να σουρώσει το λιωμένο κερι και ένας πάγκος, που θα τοποθετούσε τα έτοιμα κεριά και τη ζυγαριά-παλάντζα για το ζύγισμα των κεριών που θα πουλούσε.

Κατά την διαδικασία ο κηροπλάστης τύλιγε τον σπάγκο που θα αποτελούσε το φυτίλι των κεριών σε μια αυτοσχέδια ανέμη. Συστηματοποιώντας με τα χρόνια την εργασία του, Στεμνιτσιώτης τεχνίτης (Θανάσης Γαρταγάνης) επινόησε μια ξύλινη κατασκευή, την κάσα με την οποία έκοβε ομοιόμορφα τα φυτίλια. Ξεκινώντας την εργασία του ο κηροπλάστης τοποθετούσε το χαρανί πάνω στη φωτιά και μέσα έβαζε το κερι, που το ανακάτευε συνεχώς μέχρι να λιώσει. Στο μεταξύ ετοίμαζε τα φυτίλια για να δεχθούν την υγρή μάζα του κεριού. Στην συνέχεια σε ένα σιδερένιο στεφάνι στερέωνε 6 φυτίλια, πιο παλιά το στεφάνι γινόταν από κλαδί ελάτου. Κρεμούσε το στεφάνι σταθερά κοντά στο καζάνι και ακριβώς από κάτω τοποθετούσε τη σκούφια. Όταν έφτιαχνε μικρά κεριά αντί για στεφάνι, ο κηροπλάστης χρησιμοποιούσε το τελάρo στο οποίο στερέωνε τα φυτίλια. Η δουλειά άρχιζε με τα μεγαλύτερα κεριά και τις λαμπάδες. Με την κουτάλα έπαιρνε από το καζάνι το βραστό κερι και έριχνε στα φυτίλια, όσο υλικό δεν στεκόταν πάνω στα φυτίλια μαζευόταν στη σκούφια και το έλιωναν πάλι στο καζάνι. Η διαδικασία επαναλαμβανόταν μέχρι τα κεριά να πάρουν το απαιτούμενο πάχος. Εάν ο κηροπλάστης χρησιμοποιούσε τελάρo το βούταγε ολόκληρο μαζί με τα φυτίλια σε ένα στενόμακρο μεταλλικό δοχείο όπου είχε σουρώσει το λιωμένο κερι. Έτσι έφτιαχνε συγχρόνως πολλά κεριά αντί να τα φτιάχνει ένα-ένα.

Εκτός από την εμβάπτιση που χρησιμοποιούσαν οι κηροπλάστες της Στεμνίτσας υπάρχουν δύο ακόμη τρόποι κατασκευής κεριών: το πλάσιμο και το στριφτό. Το πλάσιμο είναι η διαδικασία κατά την οποία, αφού μαλακώσει η πλάκα του κεριού, πλάθεται γύρω από το φυτίλι με τα χέρια, μέχρι να αποκτήσει το επιθυμητό πάχος και μήκος. Το στριφτό είναι το κερωμένο κορδόνι, το οποίο τυλίγεται σαν κουβάρι και ξετυλίγεται καθώς καίγεται. Χρησιμοποιείται για το άναμμα των καντηλιών και των κεριών και ονομάζεται καντηλοκέρι.

Συμπατριώτες μας διατηρούν ως σήμερα στο κέντρο της Αθήνας κηροπλαστείο, που συνεχίζει την παράδοση της οικογένειας.

Μια μονάδα κατασκευής κεριών με παραδοσιακό τρόπο.

ΜΑΡΤΙΟΣ

Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	Δ	Τ	Τ	Π
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31

Η ΥΦΑΝΤΡΑ ΚΑΙ Ο ΑΡΓΑΛΕΙΟΣ

Η κυρα-Μεταξία Γυφτοπούλου στον αργαλειό της, με το πόδι στο ποδαρικό.

Έργο της υφάντρας. Τέχνη, χρώματα, ζηλευτό αποτέλεσμα.

Η Υφάντρα. Ένα κατ' εξοχήν γυναικείο επάγγελμα που ήκμασε στη Στεμνίτσα από τις αρχές του εικοστού αιώνα μέχρι και τις αρχές του τελευταίου τετάρτου του. Ήταν το χρονικό διάστημα που οι γυναίκες του χωριού μας ανασκουμπώθηκαν και δεν θα ήταν υπερβολή αν λέγαμε ότι πήραν την κατάσταση στα χέρια τους. Οι οικονομικές δυνατότητες των οικογενειών ήταν μικρές και οι προίκες για τα κορίτσια που παντρευόντουσαν ήταν άγραφος αλλά και απαράβατος νόμος.

Έτσι, η ανάγκη για αύξηση του οικογενειακού εισοδήματος και η αξιοπρεπής προίκα των κοριτσιών, που θα άνοιγαν το καινούριο σπιτικό τους, ήταν οι λόγοι, που σε πολλά σπίτια ο αργαλειός ήταν μόνιμα στημένος και η νοικοκυρά του σπιτιού όταν ξέκλεβε χρόνο από τις πολλές και δύσκολες καθημερινές δουλειές της, έμπαινε στον αργαλειό για να κεντήσει στην κυριολεξία. Να υφάνει «διαδρόμους» όπως λέγονταν, με πολύχρωμα και πολλές φορές πολύπλοκα σχέδια, οι οποίοι είτε έμεναν και στρώνονταν ως διάδρομοι, είτε ενώνονταν πολλοί μαζί και γίνονταν χαλιά που κοσμούσαν και κοσμούν ακόμα ορισμένα από τα σαλόνια των σπιτιών του χωριού ή φυλάσσονται ως κειμήλια και δεν θα ήταν υπερβολή αν τα αποκαλούσαμε έργα τέχνης.

Ο αργαλειός αποτελείτο από δύο βάσεις πάνω στις οποίες και σε διαφορετικές θέσεις, ήταν τοποθετημένα δύο αντιά. Το ένα που μάζευε το υφάδι και βρισκόταν μπροστά στην υφάντρα και το άλλο στο πίσω μέρος του αργαλειού, πάνω στο οποίο ήταν τυλιγμένο το στημόνι. Το στημόνι ξετυλίγονταν όταν η υφάντρα ξεμπλόκαρε το πίσω αντί με ένα μυτερό κι ελαφρύ ξύλο που έφτανε από το αντί μέχρι τη θέση της. Στη συνέχεια το στημόνι περνούσε από τα μιτά-

για τα οποία με τη βοήθεια των ποδαρικών που κρέμονταν από αυτά και τα οποία πατούσε εναλλάξ η υφάντρα, «σταύρωναν» τις κλωστές στο στημονιού. Μετά, οι κλωστές του στημονιού περνούσαν από το χτένι για να έχουν την ίδια απόσταση η μία από την άλλη, που ήταν τοποθετημένο στο ξυλόχτενο. Το χτένι, με τη βοήθεια του ξυλόχτενου, χτύπαγε την κλωστή του κεντήματος, κάθε φορά που η υφάντρα ολοκλήρωνε μια σειρά του σχεδίου.

Οι κλωστές που χρησιμοποιούσε ήταν από πρόβειο μαλλί, το οποίο μετά από πολύ καλό πλύσιμο και ξάσιμο, έμπαινε στη ρόκα για να γίνει κατά το δυνατόν ισόπαχη κλωστή, η οποία στη συνέχεια βαφόταν με τα χρώματα που απαιτούσε το σχέδιο του κεντήματος. Τα χρώματα ήταν κυρίως χημικές ουσίες και κάποια από αυτά φυτικά. Όπως π.χ. το χρώμα μπεζ βαφόταν σε βραστό νερό με πράσινες φλούδες καρυδιού και φύλλα καρυδιάς.

Ένα ακόμη θαυμαστό έργο της υφάντρας. Φαντασία, συμμετρία, απλήρωτος κόπος.

Ιδιαίτερη τέχνη χρειαζόταν το στημόνι για να γίνει, γιατί δεν ήταν εύκολο να τυλιχτούν ταυτόχρονα στο αντί τόσες πολλές κλωστές πολλών μέτρων μήκους η κάθε μια. Η μοναδική γυναίκα που θυμόμαστε να έκανε αυτή τη δύσκολη δουλειά ήταν η αείμνηστη Παναγιώτα Φιλοπούλου.

Όπως καταλαβαίνουμε η υφάντρα έκανε μια δύσκολη και κουραστική δουλειά, η οποία ξεκινούσε από την αγορά των μαλλιών από τον κτηνοτρόφο, μέχρι την παράδοση των υφαντών στην πελάτισσα. Το υφαντό, πριν παραδοθεί από την υφάντρα στην πελάτισσα, μετριόταν ως προς το μήκος του για να γίνει η πληρωμή. Μονάδα μέτρησης ήταν το χεροπήχι ή χειροπήχι. Το ένα χεροπήχι ήταν ίσο με την απόσταση του χεριού της υφάντρας, από τον αγκώνα της μέχρι την άκρη του μεσαίου δάχτυλού της.

Η άνθιση της υφαντικής στη Στεμνίτσα, είχε ως αποτέλεσμα να ανοίξει για κάποιο χρονικό διάστημα ταπητουργείο στο χωριό μας, το οποίο στεγαζόταν στο ισόγειο της οικίας του Θεοδόση Αντωνακόπουλου. Τώρα δεν υπάρχουν υφάντρες ούτε ενεργοί αργαλειοί στη Στεμνίτσα. Τον μοναδικό ενεργό αργαλειό διαθέτει η υφάντρα Μαρία Παπαχειμώνη η οποία δεν ασκεί το επάγγελμα της υφάντρας.

Τα λόγια για την Παναγιώτα Φιλοπούλου είναι περιττά! Χρυσόχερα! Ο αργαλειός της, όταν αυτή έκλεισε τον εργασιακό της κύκλο, κοσμεί το Λαογραφικό Μουσείο της Στεμνίτσας.

ΑΠΡΙΛΙΟΣ

Π	Σ	Κ	Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30

Ο ΑΓΙΟΓΡΑΦΟΣ

Η εικόνα της Παναγίας.
Έργο του Στεμνιτσιώτη Αγιογράφου
Βασίλη Καραβόγιωργα το 1890.

Η αγιογραφία παίζει το ρόλο της γέφυρας ανάμεσα στον άνθρωπο και το Θείο. Χωρίς τις απεικονίσεις του Χριστού και των Αγίων θα ήταν σχεδόν αδύνατο για τον πιστό να πλησιάσει αυτά τα πρόσωπα. Στην απεικόνιση των θρησκευτικών θεμάτων έχουν θεσπιστεί ορισμένοι κανόνες. Είναι απαραίτητο οι ζωγράφοι να αποδίδουν με πιστότητα τα χαρακτηριστικά των Αγίων προσώπων, όπως έχουν παραδοθεί είτε από παλαιότερα γραπτά κείμενα είτε από διάφορα εικαστικά μέσα τα οποία ονομάζονται «αρχέτυπα». Έτσι βλέπουμε να επαναλαμβάνεται μέσα στους αιώνες ένας αυστηρά καθορισμένος τύπος για κάθε ιερό πρόσωπο. Επίσης, είναι απαραίτητο οι μορφές να αποπνέουν πνευματικότητα. Οι Άγιοι εικονίζονται αυστηροί αλλά επιεικείς, ουδέποτε χαμογελαστοί και ουδέποτε με κοσμική έκφραση. Στη Βυζαντινή αγιογραφία, αναπαρίστανται κυρίως περιστατικά από την Παλαιά Διαθήκη, το Ευαγγέλιο και τους βίους των Αγίων. Το χρυσό φόντο που χρησιμοποιείται στις εικόνες, δημιουργεί την εντύπωση ενός υπερβατικού κόσμου.

Οι εικόνες ενός ναού, ανάλογα με τη σημασία και το θέμα τους, τοποθετούνται στα κάτωθι σημεία: Στον νάρθηκα μέσω του οποίου μπαίνουμε στον κυρίως ναό, βρίσκεται ο Χριστός ο οποίος κρατά ανοιχτό το Ιερό Ευαγγέλιο και ευλογεί. Στον τρούλο απεικονίζεται πάντα ο Χριστός-Παντοκράτορας τον οποίο περιβάλλουν συνήθως προφήτες και άγγελοι. Οι τέσσερις Ευαγγελιστές εμφανίζονται στα τέσσερα σφαιρικά τρίγωνα που στηρίζουν το θόλο. Στην κόγχη του Ιερού, που ενώνει την οροφή με το δάπεδο, εικονίζεται η Θεοτόκος, γιατί ένωσε τον ουρανό με τη γη. Στον λειτουργικό κύκλο, εντάσσονται οι εικόνες του Ιερού Βήματος. Η θέση αυτών των εικόνων είναι κάτω από την Πλατυτέρα και περιλαμβάνουν παραστάσεις των Αποστόλων. Πιο κάτω εικονίζονται οι Ιεράρχες και οι Διάκονοι. Στον κυρίως Ναό ο οποίος είναι οι τέσσερις καμάρες, οι πλάγιοι τοίχοι και ο νάρθηκας, τα θέματα είναι 12, παρμένα από το Δωδεκάορτο και είναι συνήθως σκηνές από τη Γέννηση μέχρι την Ανάληψη του Χριστού καθώς και εικόνες Αγίων.

Η Στεμνίτσα έχει 21 Ναούς, τέσσερις από τους οποίους είναι μεταβυζαντινοί και αγιογραφημένοι ολοκληρωτικά. Αυτοί είναι ο Άγιος Παντελεήμονας, η Παναγία Μπαφέρω, οι τρεις Ιεράρχες (Άγιοι Ανάργυροι) και η Ζωοδόχος Πηγή. Επίσης είναι μερικώς αγιογραφημένοι οι δύο Μητροπολιτικοί Ναοί μας του Αγίου Γεωργίου και της Αγίας Παρασκευής καθώς επίσης και οι Ναοί της Παναγίας Καριάς, Καταγιώργη και του Αγίου Δημητρίου.

Οι αγιογράφοι των μεταβυζαντινών Ναών είναι σχεδόν άγνωστοι. Και λέμε άγνωστοι γιατί δεν έχουν γράψει το όνομά τους σε κανέναν από τους Ναούς που έχουν αγιογραφήσει. Οι ειδικοί προσανατολίζονται σε κάποιους και αυτό έχει σχέση με τον τρόπο αγιογράφησης, αλλά δεν έχει ανακοινωθεί επίσημα από κάποιον μελετητή κάτι, που να αποδεικνύει με στοιχεία τα συμπεράσματά του.

Όσον αφορά τον Ιερό Ναό του Αγίου Γεωργίου, ένα τμήμα του, αγιογραφήθηκε το 1954 από τον Φώτη Κόντογλου και τους μαθητές του, οι οποίοι προερχόμενοι από το Μοναστήρι του Προδρόμου έμειναν στη Στεμνίτσα κι αγιογράφησαν αυτό το τμήμα του Αγίου Γεωργίου. Μάλιστα, ο Παντοκράτορας στον τρούλο του Ναού και η Αγία Αικατερίνη στη βόρεια πλευρά του Ναού, φέρουν την υπογραφή του ίδιου του Φώτη Κόντογλου. Στη συνέχεια το υπόλοιπο αγιογραφημένο τμήμα του έχει γίνει από τον αγιογράφο π. Σταμάτη Σκλήρη.

Η Αγία Παρασκευή έχει αγιογραφηθεί από τον Στεμνιτσιώτη Σωτήρη Καραλή όσον αφορά τον Παντοκράτορα και τις αγιογραφίες που βρίσκονται στην ανατολική και δυτική πλευρά του Ναού. Η υπόλοιπη αγιογράφιση του τρούλου έγινε από τον Γιώργο Μακρίδη.

Η εικόνα της Αγίας Μαρίας.
Έργο του Στεμνιτσιώτη Αγιογράφου
Αθανάσιου Κανδρή.

Στον Ιερό Ναό της Παναγίας Καριάς, έχει αγιογραφηθεί ένα μεγάλο τμήμα του από τον Στεμνιτσιώτη αγιογράφο Δημήτρη Τριανταφυλλόπουλο.

Όπως αναφέραμε παραπάνω υπάρχουν νεώτεροι Στεμνιτσιώτες αγιογράφοι. Η Στεμνίτσα η οποία έχει 21 Ναούς, θα ήταν δύσκολο να μην έχει και άλλους αγιογράφους πριν από τους σύγχρονους. Αυτοί ήταν ο Βασίλης Καραβόγιωργας και ο Αθανάσιος Κανδρής που έζησαν τον 19^ο και τον 20^ο αιώνα. Δεν υπάρχουν ή δεν σώζονται πολλά έργα τους, αλλά αυτά που σώζονται αν μη τι άλλο δηλώνουν την ύπαρξή τους. Η εικόνα της Παναγίας Πορταΐτισσας στον Ιερό Ναό Αγίου Νικολάου στον Αναφυτρό είναι έργο του Βασίλη Καραβόγιωργα. Η εικόνα της Αγίας Μαρίας στον Ιερό Ναό Αγίου Νικολάου στις Κορακοφωλιές, η εικόνα της Παναγίας στο τέμπλο του Ιερού Ναού Αγίου Σπυρίδωνα και η εικόνα του Αγίου Δημητρίου στον Ιερό Ναό Αγίου Δημητρίου είναι έργα του Αθανάσιου Κανδρή.

Ύστερα και από την επιβεβαίωση ότι και ο αγιογράφος ήταν ένα ακόμη από τα επαγγέλματα που ήκμασαν στη Στεμνίτσα, δικαίως αυτή θεωρείται από τα λίγα χωριά στην περιοχή, που οι κάτοικοί του ασχολούνταν με πολλά διαφορετικά επαγγέλματα.

Η εικόνα της Παναγίας.
Έργο του Στεμνιτσιώτη Αγιογράφου
Αθανάσιου Κανδρή.

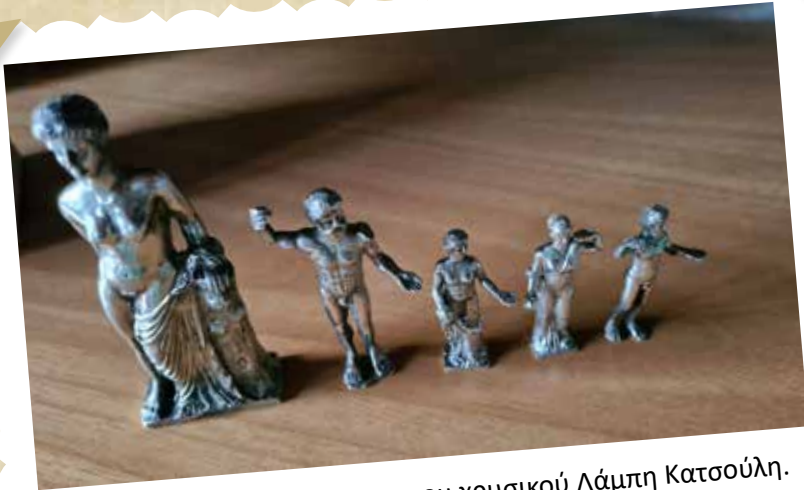

ΜΑΪΟΣ

Κ	Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	Δ	Τ
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31

ΑΡΓΥΡΟΧΡΥΣΟΧΟΟΣ

Εξαιρετικά δημιουργήματα του χρυσικού Λάμπη Κατσούλη.

Μήτρες σκαλισμένες από το Λάμπη Κατσούλη, από τις οποίες κατασκευάζονται αρχαία νομίσματα κ.ά.

Οι Στεμνιτσιώτες ήταν φημισμένοι τεχνίτες επεξεργασίας μετάλλων εδώ και 500 χρόνια κυρίως όμως άκμασαν από τον 17^ο έως και τις αρχές του 20^{ου} αιώνα και έφτιαχναν όλες τις κατασκευές στον τομέα τους. Οι κατασκευές διακρίνονταν στις πιο κάτω κατηγορίες σύμφωνα με την ορολογία των Στεμνιτσιωτών, που είναι γνωστές από την αρχαιότητα: Σφυριστές, Χυτές, Συρματερές, Κολλητές. Στις μεταλλικές κατασκευές υπάρχουν τα εξής είδη διακόσμησης: Χαρακτό, Σκαλιστό, Καλεμιστό, Κοφτό, Τρυπητό, Γρανωτό, Συρματερό, Σταμπαριστό, Χυτό. Ο διαχωρισμός αυτός προχώρησε και δημιούργησε ξεχωριστές ειδικότητες ακόμη και στο ίδιο μέταλλο.

Το αποτέλεσμα ήταν η Στεμνίτσα να γνωρίσει μεγάλη δόξα, χάρη στους χρυσικούς αλλά και τους χαλκωματήδες και μπρουντζάδες. Οι περισσότεροι τεχνίτες εξασκούσαν την τέχνη τους σε εργαστήρια αλλά παράλληλα δούλευαν και ως πλανόδιοι τεχνίτες ταξιδεύοντας σε ομάδες που τις ονόμαζαν μπουλούκια, κουμπάνιες ή κουμπανίες και συντροφίες. Ένας έκανε το «κουμάντο» και εφαρμοζόταν η διανομή του «καζαντιού» σε ίσια «μερδικά». Ταξίδευαν το μεγαλύτερο διάστημα του χρόνου σε διάφορες περιοχές της Πελοποννήσου, τα νησιά του Ιονίου, την Αίγυπτο, την Κύπρο, την Οδησό, το Ικόνιο κ.λπ.

Στα ταξίδια τους έπαιρναν τα ζώα τους φορτωμένα με όλα τα εργαλεία τους: μικρά αμόνια, σφυράκια, χεροκάλεμο, σέγα, γρανοκόφτης, μαχαιρωτό, τσιμπίδια, σύρτες, στρομπουλές, καλέμια, λυχνάρα, μπουρού, μασγαλά, καρβουνόταβλα, νίτρο, νιτρικό οξύ, βόρακα, σόδα τοποθετημένα σε μια κασέλα. Μπροστά σε αυτή την κασέλα εργάζονταν καθισμένοι σταυροπόδι και φορώντας την μπροστελιά. Κοντά τους είχαν επίσης ένα φυσερό, ένα καμίνι με ξυλοκάρβουνα από έλατο αρχικά και ρείκια αργότερα. Το λιώσιμο του χρυσαφιού γινόταν στα χωνιά, το λιωμένο μέταλλο χυνόταν από την μπουχτίδα στα παντέφια, τα μικρά διπλά καλούπια που είχαν αρνητικά αποτυπωμένο σε ζυμάρι από Καλαματιανό κοκκινόχωμα το αντικείμενο κατασκευής τους.

Με αυτό τον μικρό τεχνικό εξοπλισμό και λίγα μέσα οι χρυσικοί έγιναν με την πάροδο του χρόνου μοναδικοί στην δουλειά τους και αυτό χάρη στην αντίληψη, την ικανότητα των χεριών τους, την αγάπη για την τέχνη τους που την υπηρέτησαν διαθέτοντας σωματική αντοχή στα ταξίδια και τις ανθυγιεινές συνθήκες δουλειάς.

Οι κατασκευές τους ήταν πολλές και αφορούσαν κυρίως κοσμήματα, δακτυλίδια, σταυρούς, γιορντάνια, πόρπες, φλουριά, ντουζουλούκια. Πολλοί από αυτούς ήταν ασημιτζήδες οπότε η δουλειά τους επεκτεινόταν και στις εκκλησιαστικές κατασκευές και άλλα είδη. Οι ασημιτζήδες αποτέλεσαν μια ξεχωριστή τάξη. Έχουν βρεθεί έργα που αναφέρεται από την τεχνοτροπία τους ότι προέρχονται από Στεμνιτσιώτες τεχνίτες όπως:

- το Άγιο Δισκοπότηρο από το 1620 στο Αντρώνι Ηλείας με υπογραφή ΝΚΟΣ που σημαίνει Νικολέτος. Επώνυμο γνωστής οικογένειας χρυσοχών.
- Το Ασημένιο Ευαγγέλιο από το 1672 στην Κυνουρία όπου αναγράφεται: «Γεωργίου η τέχνη, Στεμνίτσα το χωρίον»
- Αγιογραφία «Μυστικός Δείπνος» του 16^{ου} αιώνα στον ναό του Προφήτη Ηλία στο Κάστρο που απεικονίζει δοχείο κρασιού στο σχήμα καρτερούλας που ήταν κατασκεύασμα των τεχνιτών της Στεμνίτσας και χρησιμοποιείτο τότε πολύ.
- Ασημένιος πολυέλαιος αγνώστου χρονολογίας στο Σκούπι Καλαβρύτων θεωρείται έργο Στεμνιτσιώτη.

Τα ασημένια πολυκάντηλα, που κοσμούν τις εκκλησιές της Στεμνίτσας – Άγιος Γεώργιος – είναι έργα Στεμνιτσιώτικων χειρών.

Κατά βεβαιώσεις των σημερινών τεχνητών υπάρχουν αρκετά δείγματα της παλαιάς Στεμνιτσιώτικης ασημιτζίδικης τέχνης σκορπισμένα παντού και κυρίως στις εκκλησίες. Υπάρχουν επίγραφα έργα κατασκευασμένα τα τελευταία χρόνια σε Στεμνιτσιώτικα εργαστήρια σε Αθήνα και Πάτρα όπως: η εικόνα του Ευαγγελισμού στην Μητρόπολη Αθηνών, η λάρνακα του Αγ. Γερασίμου το κουβούκλιο περιφοράς της Παναγίας της Τήνου, ο επιτάφιος της Παντάνασσας της Πάτρας, η εικόνας της Κοίμησης της Θεοτόκου στην Αγ. Λαύρα, η 3μορφη εικόνα του Αγ. Ανδρέα Πάτρας, με χρονολογία 1813 η επένδυση της εικόνας του Αγ. Γεωργίου στον Μητροπολιτικό ναό της Στεμνίτσας, η εικόνα της Χρυσοπηγής στο ομώνυμο μοναστήρι της Στεμνίτσας, και άλλα ιερά σκεύη που σήμερα εκτίθενται σε βιτρίνα στον Αγ. Γεώργιο Στεμνίτσας.

Οι Στεμνιτσιώτες μάστορες αυτοπροστατεύονταν πλάθοντας μια δική τους συνθηματική γλώσσα τα Μεσοτισιώτικα, ακατάληπτα για κάθε μη μυημένο Στεμνιτσιώτη. Τα Μεσοτισιώτικα έχουν μελετηθεί από διάφορους ερευνητές ήδη από το 19^ο αιώνα Αθ. Παπαχριστόπουλος, Τρικολωνακά εν Αθήναις 1889, Τάκης Κανδηλώρας, Αρκαδική Επετηρίς, 1906, Γ. Ανδριτσόπουλος, Λεύκωμα Γορτυνίας μετά συνοπτικής ιστορίας των κωμοπόλεων και χωρίων της, 1937, Δημοκλής Γαρταγάνης, Η Στεμνίτσα στο 1821, 1964, Γεώργιος Θεοφίλης, Η Στεμνίτσα και η προσφορά της στην Ελλάδα, 1977, Νασος Συνοδινός, Οι τεχνίτες της Στεμνίτσας και τα Μεσοτισιώτικα, 1979. Θεωρείται λοιπόν, τεκμήριο της ευφυΐας του λαού αυτού και ανάγει την αρχή του στις συχνές αποδημίες στην ξένη γη όπου αισθάνονταν την ανάγκη να αποκρύπτουν τις σκέψεις τους από τους παρευρισκόμενους

Συμπερασματικά η Χρυσοχοΐα είναι μια τέχνη που εξασκείται στην Ελλάδα για 5.000 χρόνια. Δεν έχει αποδειχθεί ακόμη πώς οι τέχνες των μετάλλων έφθασαν και γιατί αναπτύχθηκαν τόσο έντονα στην Στεμνίτσα, υπάρχουν διάφορες απόψεις. Σημασία βέβαια έχει ότι επικράτησαν και έκαναν την Στεμνίτσα ξακουστή ως ένα απέραντο εργαστήριο, που αναφέρεται και σήμερα σε ξένα συγγράμματα.

Ο Αργυροχρυσοχός Λάμπης Κατσούλης, από τους κορυφαίους χαράκτες και ταλαντούχους στο χώρο του κοσμήματος. Υπήρξε πρωτεργάτης στη δημιουργία της Σχολής Αργυροχρυσοχοΐας της Στεμνίτσας.

ΙΟΥΝΙΟΣ

Τ	Π	Π	Σ	Κ	Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	Δ	Τ	Τ	Π
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30

Ο ΚΑΝΤΑΡΤΖΗΣ

Ένας τύπος ζυγαριάς η παλάντζα που χρησιμοποιούσαν κυρίως οι μανάβηδες.

Κανταρτζήδες ήταν η τάξη των τεχνητών, που δημιουργήθηκε από την μεγάλη τάξη των Μπρουντζάδων της Στεμνίτσας και δουλειά τους ήταν η κατασκευή και η επισκευή των κανταριών. Παλιότερα τα καντάρια είχαν μεγάλη χρήση και υπήρχαν σε κάθε σπίτι. Έτσι οι Κανταρτζήδες έγιναν οι πιο πολυάριθμοι τεχνίτες στην τάξη των Μπρουντζάδων παρόλο που πολλές κατασκευές τους απαιτούσαν την τέχνη τριών ειδικοτήτων: Μπρουντζά, Σιδερά και Χαλκωματή.

Αρχικά τα καντάρια λέγονταν τουλούμπες και ήταν φτιαγμένα από σφυρήλατο σίδηρο και μερικά μέρη τους από χυτό ορείχαλκο. Επειδή όμως οξειδώνονταν εύκολα τελικά όλα τα μέρη κατασκευάζονταν χυτά από μπρούντζο με μόνη εξαίρεση την βέργα.

Το καντάρι αποτελείτο από την βέργα, τα τσιγκέλια και το βαρίδι. Η βέργα είναι ο πήχης πάνω στον οποίο είναι χαραγμένες οι υποδιαιρέσεις των βαρών, τα κουκιά όπως τα έλεγαν, από τις κουκίδες που ήταν χαραγμένες πάνω σε αυτή. Το σημείο ισορροπίας λεγόταν βίγλα, που ήταν διπλή και ζύγιζε από το πάνω μέρος της τα ελαφρά βάρη και με την αναστροφή της τα μεγάλα. Στα καντάρια υπήρχαν 2 τσιγκέλια που κρέμονταν με σιδερένιες αλυσίδες για το δέσιμο και σήκωμα των βαρών και συνδέονταν στον βραχίονα με τα πουριά, που περιστρέφονταν εύκολα. Στο καντάρι υπήρχε επίσης το βαρίδι, που κινείτο κρεμασμένο από τον καβαλάρη (μια θηλειά) στην βέργα. Το βαρίδι γινόταν από ορείχαλκο και ήταν κούφιο εσωτερικά για να το γεμίζουν με μολύβι και να μπορούν να σταθμίσουν με ακρίβεια το αντίβαρο.

Τα καντάρια είχαν διακοσμήσεις χυτές ή καρφωτές, χαράγματα σε γεωμετρικά σχήματα και κατασκευάζονταν σε διάφορα μεγέθη, μορφές και τύπους. Αυτά που ζύγιζαν ως 40 οκάδες λέγονταν βεζινέδες ή παλάντζες και είχαν κρεμασμένο το τάσι για να τοποθετείται το προς ζύγιση είδος. Άλλα είδη ήταν τα στατέρια και τα Ενετικά ή Βενετικά (με διαφορετική μονάδα μέτρησης βάρους).

Οι Κανταρτζήδες κατασκεύαζαν επίσης τα παγούρια ή καρτερούλες. Ένα τέτοιο αγγείο έχει τοποθετήσει ο αγιογράφος του Μυστικού Δείπνου στην εκκλησία του Προφήτη Ηλία της Στεμνίτσας. Στις καρτερούλες έβαζαν ρακί ή τσίπουρο. Είχαν μικρό στόμιο και οι πότες αργούσαν να πιούν και να δώσουν στον επόμενο, που έπρεπε να καρτεράει. Έτσι βγήκε και το όνομά τους.

Τα παγούρια και οι καρτερούλες φτιάχνονταν από κράμα μολυβιού και καλαγιού σε ίσα μέρη, που τα έχυναν σε δύο αρνητικά καλούπια με παραστάσεις, στο σχήμα του καβουκιού χελώνας και στην συνέχεια συγκολλούσαν τα δύο κομμάτια. Τέλος άνοιγαν διάφορες τρύπες για το στόμιο, για τις διακοσμήσεις και για τους χαλκάδες, που θα το κρέμαγαν. Επειδή το κράμα ήταν μαλακό και τα αγγεία αυτά τα μετέφεραν παντού κάθε μέρα εύκολα βούλιαζαν ή τρυπούσαν οπότε έδιναν δουλειά στους Κανταρτζήδες που ξανάχυναν το υλικό και έκαναν καινούρια.

Οι Κανταρτζήδες χρησιμοποιούσαν σαν εργαλεία τα αρνάρια, τις λίμες δηλαδή για να στρώνουν τις επιφάνειες των μετάλλων και τα χαράγματα των κανταριών. Το πιο δύσκολο έργο ενός Κανταρτζή ήταν να ανοίγει τρύπες γιατί ο μπρούντζος είναι σκληρό μέταλλο. Έπρεπε όμως να κάνει πολλές στις κατασκευές του. Με τον ζομπά, το ματικάπι, ένα κομμάτι κέρατο, μια μαγκούρα και κερωμένο σπάγγο αντιμετώπισαν και αυτό το θέμα χάρη σε μια απλή επινόηση που διατήρησαν ως τα τελευταία χρόνια που εξάσκησαν την τέχνη παρά το ότι τα τεχνικά μέσα είχαν βελτιωθεί.

Όπως όλοι οι τεχνίτες και αυτοί κουβαλούσαν στα ταξίδια τους την κασέλα, τα καλούπια και τα εργαλεία τους. Επίσης είχαν έτοιμα χυτά εξαρτήματα κανταριών που τα ετοίμαζαν στα εργαστήριά τους στη Στεμνίτσα για να μην χρονοτριβούν επιτόπου.

Με την εξέλιξη του επαγγέλματος οι παραδοσιακοί και αποκλειστικοί Κανταρτζήδες έγιναν σπάνιοι, προσαρμόστηκαν ως επαγγελματίες αποκτώντας καταστήματα και επεκτείνοντας την δουλειά τους σε παραπλήσιους τομείς.

Το καντάρι με το οποίο ζύγιζαν σχετικά μεγάλα βάρη. Αυτά τα καντάρια συνήθως ζύγιζαν από τις «βαριές» και από τις «αλαφρές» όπως έλεγαν. Δηλαδή ζύγιζαν οκάδες και κιλά.

Οι μύλοι του ελληνικού όπως λέμε καφέ. Ο καφές αγοραζόταν σε πράσινους κόκκους, οι οποίοι καβουρντίζονταν με το καβουρτιστήρι στο τζάκι και στη συνέχεια ο μύλος έκοβε τον καβουρδισμένο καφέ, γεμίζοντας με άρωμα το σπιτικό μας. Σκηνές αξέχαστες!

ΙΟΥΛΙΟΣ

Π	Σ	Κ	Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31

ΒΑΡΕΛΟΠΟΙΟΣ Ή ΒΑΓΕΝΑΣ

Βαρέλι κρασιού, είναι κάτι που μόνο στη μνήμη μας μπορεί να υπάρχει μια και είναι είδος προς εξαφάνιση στην περιοχή μας

Οι Βαρελάδες ή Βαγενάδες ήταν οι τεχνίτες που έφτιαχναν όλα τα ξύλινα δοχεία, που χρησιμοποιούνταν σε περασμένες εποχές. Η λέξη βαρέλι προέρχεται από την ιταλική λέξη barella. Χρησιμοποιούσαν ξύλο από κέδρα, δρύες και αγριοσφένδαμα που υπήρχαν πολλά στην περιοχή. Κατασκεύαζαν ξύλινες κυρτές σανίδες, οι οποίες συγκρατούνταν με μεταλλικά στεφάνια πλατύτερα στη μέση και στενότερα στα άκρα. Έφτιαχναν τα βαγένια (βαρέλια) απ' όπου πήραν και την ονομασία τους ως τεχνίτες, τα καδιά (κάδους), τις αφόρες (βαρέλια κρασιού μεσαίου μεγέθους), τα βουτσιά (μικρά βαρέλια). Από τα τελευταία βγήκε η έκφραση «έγινε βουτσιό!» δηλαδή μέθυσε. Στα βουτσιά έβαζαν το λάντζιουρο – πρόχειρα φτιαγμένο κρασί από τσίπουρα που γινόταν πιο γρήγορα από τα άλλα κρασιά και κάλυπτε τις ανάγκες μέχρι να ανοίξουν τα βαγένια.

Τα βαγένια είχαν μπροστά μια θυρίδα με το αντίστοιχο σκέπασμά της, την πούμωση. Η πούμωση ασφαλιζόταν με μια ξύλινη πήχη, την αμπάρα που περνούσε οριζόντια σε 2 σιδερένιες θηλιές στερεωμένες με σφήνες. Επίσης οι ίδιοι τοποθετούσαν την κάνουλα ή κανέλα και το τέλος της ζύμωσης του μούστου συνήθως συνοδευόταν από οινοποίηση.

Εργαλεία, που χρησιμοποιούσαν οι βαρελάδες ήταν: τα σφυριά (βαρύ και ελαφρύ), τα σκαρπέλα, το αμόνι, το πριόνι, η πλάνη (ροκάνι, το σκεπάρνι, το τρυπάνι (αρίδι), το καβουροσκέπαρνο, η τανάλια κ.ά.

Για να κατασκευαστεί το βαρέλι έκοβαν σανίδες με μήκος ανάλογο με το ύψος του βαρελιού, πλάτους 15 εκ. και πάχους 3 εκ., τις ξέραναν στον ήλιο και τις ζέσταιναν στη φωτιά μέχρι να μαλακώσουν για να πάρουν την ανάλογη κυρτότητα. Οι σανίδες αυτές λέγονταν ντόγιες και τις πελεκούσαν για να πάρουν το σχήμα που επιθυμούσαν. Τέλος έφτιαχναν τους πάτους (φρούδια ή φουντιά) και τα συναρμολογούσαν με τέχνη.

Αν τύχαινε να ξιδιάσει το κρασί στο βαρέλι, ο βαρελάς το άνοιγε, το έκαιγε εσωτερικά με φωτιά, μετά το έκλεινε, έβραζε θρούμπα και το ξέπλενε καλά.

Αν δούμε ιστορικά στοιχεία η χρήση των βαρελιών είναι γνωστή από τα ομηρικά χρόνια, τα χρόνια του Χριστού με το θαύμα της Κανά, γενικά η χρήση των δρύινων βαρελιών για την διατήρηση του κρασιού, ξεκίνησε συστηματικά όταν οι Ρωμαίοι συνάντησαν τους Γαλάτες που μετέφεραν την μύρα σε ξύλινα βαρέλια μέχρι τότε το κρασί μεταφερόταν σε πήλινους αμφορείς.

Η δρυς είναι δημοφιλής διότι λυγίζει εύκολα και χρειάζεται λιγότερο «κάψιμο» οπότε κατασκευάζεται πιο εύκολα, βρίσκεται εύκολα στα δάση μας και είναι αδιάβροχο μέσον. Επίσης, με το πέρασα του χρόνου έγινε αντιληπτό ότι το κρασί αποκτά επιπλέον αρώματα όπως γαρύφαλλα, κανέλα, μπαχάρι, βανίλια. Καθώς η πρακτική της χρήσης των δρύινων βαρελιών για μεταφορές

Ο μοναδικός βαρελοποιός της Στεμνίτσας
Αντώνης Ψωμόπουλος.

συνεχίστηκε, οι έμποροι και οι παραγωγοί διαπίστωσαν ότι όσο περισσότερο παρέμενε το κρασί μέσα στα βαρέλια τόσο περισσότερες ιδιότητες από τη δρυ μεταδίδονταν στο κρασί.

Η κατασκευή ενός καλού δρύινου βαρελιού δεν είναι εύκολη υπόθεση. Η ευθύνη του βαρελοποιού είναι μεγάλη γιατί δεν δημιουργεί απλά ένα ξύλινο δοχείο αποθήκευσης ενός υγρού αλλά φτιάχνει έναν ζωντανό οργανισμό, ένα ζωτικό στοιχείο της διαδικασίας παλαίωσης του κρασιού. Σχεδόν κανένα από τα κρασιά (κυρίως τα ερυθρά) δεν θα είχε τη μορφή που ξέρουμε αν δεν υπήρχαν τα καλά δρύινα βαρέλια. Επίσης όσο πιο μικρά είναι τα βαρέλια τόσο μεγαλύτερη επιφάνεια ξύλου έρχεται σε επαφή με το κρασί αυξάνοντας ανάλογα τα αποτελέσματα της ωρίμανσης. Τα καινούρια βαρέλια έχουν να δώσουν πολύ περισσότερες αρωματικές και γευστικές ουσίες σε σχέση με ένα παλιό.

Οι οινοποιοί συνήθως μοιράζουν την παραγωγή τους σε νέα βαρέλια, σε βαρέλια δεύτερης χρήσης και σε παλαιότερα. Το τελικό χαρμάνι που προκύπτει από την ανάμειξη αυτών των κρασιών είναι εξαιρετικό και πιο ισορροπημένο σε σχέση με αυτό που ωρίμασε αποκλειστικά σε καινούρια βαρέλια.

Οι Βαρελάδες της Στεμνίτσας έφτιαχναν και τα ειδικά στενόμακρα καδιά του τυροκομείου με τα καδόχερά τους. Στα καδιά χτυπούσαν το γάλα για να παραχθεί το βούτυρο και το αποβουτυρωμένο γάλα ήταν το αριάνι.

Στις κατασκευές τους ήταν επίσης οι βούτες, οι τσανάκες, οι βεδούρες, οι βαρέλες νερού, από τις οποίες πήραν και την δεύτερη ονομασία τους. Οι ίδιοι έκαναν και την συντήρηση των βαγενιών, δηλαδή το σφίξιμο των στεφανιών τους και την αρμολόγηση των σχισμών στις ντούγιες με βούτυμο (ένα είδος χόρτου).

Στην Στεμνίτσα υπήρχαν μέχρι τελευταία, βαρέλια για 800-1000 μπότσες κρασί (μπότσα = 2,5 οκάδες) έργα των τεχνιτών της. Χρησίμευαν για την αποθήκευση του εξαιρετικού κρασιού που έβγαине σε μεγάλη ποσότητα σε δύο τύπους (το σταφυλοπάτι και το βραστό) από τις περιοχές Βιδώνι και Παληάμπελα.

Με την τσίτσα μεταφερόταν
το κρασί που ήταν απαραίτητο
για την τόνωση
των ανθρώπων της ξωμαχιάς.

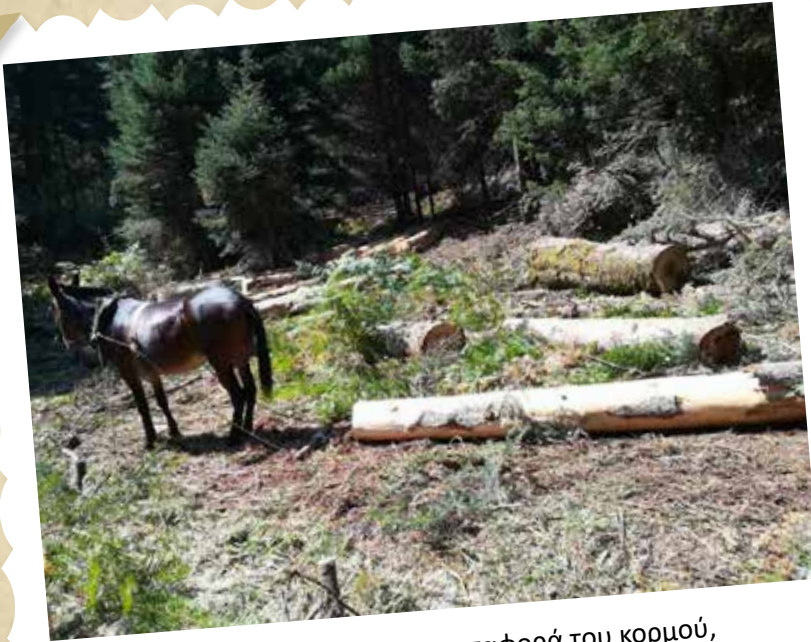
Η βαρέλα γεμάτη νερό,
ήταν το απαραίτητο εργαλείο
του γεωργού και του κτηνοτρόφου.

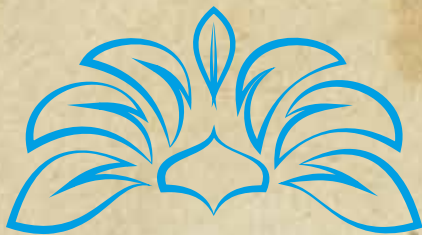
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ

Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	Δ	Τ	Τ
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31

ΥΛΟΤΟΜΟΣ

Όλα είναι έτοιμα για τη μεταφορά του κορμού, από την μη προσβάσιμη περιοχή του δάσους, σε μέρος που η διαχείριση του ξύλου είναι σχετικά εύκολη.

Στην Στεμνίτσα υπήρξαν πολλοί κατ' επάγγελμα Υλοτόμοι. Ορισμένοι κατάγονταν από άλλα χωριά και έφθασαν εδώ για διάφορους λόγους για παράδειγμα όταν καταστράφηκαν οι περιοχές τους κατά τα Ορλωφικά ή από τον Ιμπραήμ πασά, τους ονόμαζαν δε με τον τόπο καταγωγής τους πχ Αρκουδορεματίτης (από το Αρκουδόρεμα). Λέγεται ότι έφθασαν και από τον Μπεζενίκο, και έχει μείνει η ανάμνηση αυτή στους νεότερους μέσω της έκφρασης «καημένε Μπεζενίκο πώς να σε αλησμονήκω;» Την χρησιμοποιούσαν αργότερα με παροιμιώδη τρόπο για να εκφράσουν μεγάλο πόθο ή νοσταλγία.

Η περιοχή της Στεμνίτσας ήταν πάντα γεμάτη δάση, που αποτελούσαν πλουτοπαραγωγική πηγή του τόπου. Έτσι υπήρχε ανάγκη για την παρουσία των Υλοτόμων, που τα αξιοποιούσαν, τα φρόντιζαν και όταν υπήρχαν κατάλληλες συνθήκες έκαναν και επαγγελματικές περιοδείες. Στις περιοδείες τους, εργάζονταν για τρίτους ή πουλούσαν την δική τους ξυλεία από τα έλατα του Μαίναλου. Όλες οι κατασκευές της περιοχής ήταν φτιαγμένες από αυτή την ξυλεία, που έμεινε αναλλοίωτη στα χρόνια χάρη στην καλή διαλογή της. Αξιοποιούσαν επίσης την ξυλεία και άλλων δένδρων όπως κέδρων, λεύκας, σφένδαμου που ήταν κατάλληλα για πολλές χρήσεις. Η ανεξέλεγκτη υλοτόμηση τα προηγούμενα χρόνια οδήγησε στην καταστροφή κάποιων δασών. Στην αρχαιότητα πολλά από τα δάση της Αρκαδίας ήταν αφιερωμένα σε θεούς ή στους νεότερους χρόνους αποτελούσαν βακούφια μοναστηριών και έτσι θεωρούνταν σημαντικά και ιερά.

Σε παλαιότερες εποχές η παραγωγή ξυλείας ήταν μια επίπονη εργασία και γινόταν με πρωτόγονα μέσα. Οι κορμοί κόβονταν σε σανίδες ή μεγάλα κομμάτια με τις σιδερόσφηνες και το τσεκούρι και η εργασία αυτή λεγόταν τότε αλλά και σήμερα σχίσιμο. Σαν κατάλληλα δένδρα για σχίσιμο κρίνονταν αυτά που είχαν τα νερά τους παράλληλα, κυκλικά και χωρίς ρόζους. Όσα σχίζονταν εύκολα τα έλεγαν διπίτουρα επειδή έβγαζαν πολύ πριονίδι και πέτσικα όταν ήταν ανθεκτικά. Όσα δεν σχίζονταν εύκολα τα έλεγαν τσάρναβα.

Το σχίσιμο γινόταν πάνω στο μαντάνι, όπου τοποθετούσαν τους κορμούς αφού τους γώνιαζαν με το τσεκούρι και σχεδίαζαν με παράλληλες γραμμές τα σημεία κοπής. Το σχίσιμο γινόταν με τον καταρράκτη το μεγάλο πριόνι των υλοτόμων που έμοιαζε με των μαραγκών. Τα δόντια του τα ακόνιζαν με το πυρακόνι και τα στράβωναν με το διασέλι.

Η παραγωγή τους ήταν: οι μισόταβλες ή μισάντρες, τα πέταυρα, για τα ταβάνια, τα πατερά ή πάτερα, δοκοί στέγης για οριζόντια τοποθέτηση, οι μαχιάδες που είναι οι μικροί δοκοί της στέγης και τοποθετούνται σε επικλινή τοποθέτηση, οι άκρες, τα ψαλίδια και οι ρεντίνες.

Στα εργαλεία των Υλοτόμων συγκαταλέγονταν επίσης τα τσεκούρια τα Μαγουλινίτικα, τα

Το εργαλείο που χρησιμοποιείται για την αφαίρεση του φλοιού του κορμού, προκειμένου να ξεκινήσει η επεξεργασία του.

Μακεδονίτικα, οι τσικουρίτσες και η κόφτρα. Ανάλογα με τον τρόπο που έκοβαν τα κούτσουρα, τα ξεχώριζαν σε τρουμπούκια – μικρά σε πάχος, μισάδια – σχισμένα στη μέση, πεταυροκούτσουρα –για τα πέταυρα– και ψαλιδοκούτσουρα – για τα ψαλίδια. Στην Στεμνίτσα είχε γίνει προσπάθεια να χρησιμοποιηθούν νεροπρίονα αλλά δεν πέτυχε γιατί οι πηγές ήταν διάσπαρτες και δεν παρείχαν σταθερή ποσότητα νερού.

Με την αλλαγή του τρόπου εκμετάλλευσης των δασών οι τεχνίτες αυτοί εξέλειπαν.

Η κόφτρα, το απαραίτητο εργαλείο του υλοτόμου. Πολύ κουραστική η χρήση της αλλά αναγκαία.

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ

Π	Π	Σ	Κ	Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	Δ	Τ	Τ	Π	Π
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30

Ο ΚΑΜΠΑΝΑΣ

Από το μοναστήρι της Ζωοδόχου Πηγής,
ο ήχος της ακούγεται σε μεγάλο μέρος
του χωριού μας.

Καμπανάδες ήταν οι πρώτοι τεχνίτες της μπρουντζάδικης τέχνης, οι κατασκευαστές καμπάνας. Το όνομα καμπάνα προέρχεται από τον τόπο που πρωτοκατασκευάστηκαν την Καμπανία της Ν. Ιταλίας. Σε Ορθόδοξη εκκλησία εμφανίστηκαν στην Αγ. Σοφία της Κωνσταντινούπολης τον 9^ο αιώνα. Έως τότε το εκκλησίασμα εκκαλείτο σε ακολουθίες και τελετές με το σήμαντρο, που υπάρχει ως σήμερα στα μοναστήρια.

Η τεχνική της κατασκευής της καμπάνας παραμένει ως σήμερα η ίδια στα εργαστήρια παρά τις βελτιώσεις και τυποποιήσεις, ιδιαίτερα στο λιώσιμο των μετάλλων που διευκολύνει στην κατασκευή μεγάλης καμπάνας. Αναφέρεται ότι υπήρχε στην Στεμνίτσα χειρόγραφο με κάθε λεπτομέρεια πάνω στην κατασκευή: από τα μέρη του κράματος ανάλογα με το είδος της καμπάνας μέχρι τις διαστάσεις και το πάχος στα διάφορα σημεία για τον προκαθορισμό του τόνου της φωνής της. Επίσης υπήρχαν και όλες οι προλήψεις των καμπανάδων. Οι καμπάνες χαρακτηρίζονταν από το βάρος τους και το είδος του κράματος που ήταν συνήθως 75-80% χαλκός και 25-20% καλάγι. Διαφορά είχαν οι καμπάνες των ρολογιών που είχαν περισσότερο καλάγι και μεγαλύτερο στόμα για να είναι ο ήχος τους πιο μεταλλικός και ηχηρός.

Το καλούπι της καμπάνας φτιαχνόταν στον τόπο της κατασκευής και δεν μεταφερόταν. Ξεκινούσαν φτιάχνοντας τον πηλό, την γλίνα, που το έλεγαν και τυπόχωμα αφού κοσκίνιζαν το χώμα πολύ προσεκτικά. Έπλαθαν τις καβούλες (μπάλες) που τις συσώρευαν κωνοειδώς πάνω σε μια σιδερένια πλάκα. Στην μέση της πλάκας υπήρχε μια υποδοχή από σίδηρο και εκεί τοποθετούσαν την κολώνα αν η καμπάνα ήταν μεγάλη πρόσθεταν και τούβλα. Στην κορυφή της κολώνας προσάρμοζαν την ρόδα ή τρέσσα ή τρεσσό και με την περιστροφή της διαμόρφωναν λεία την επιφάνεια του πηλού, το εσωτερικό δηλαδή μέρος της καμπάνας. Ανάλογα έφτιαχναν ένα αρνητικό καλούπι για το εξωτερικό μέρος της καμπάνας. Στην επιφάνεια του πηλού του εξωτερικού καλουπιού αποτύπωναν με μεταλλικές σφραγίδες διάφορα θρησκευτικά σύμβολα ή παραστάσεις που διακοσμούσαν τις καμπάνες. Οι περισσότεροι ήταν αγράμματοι οπότε αντί για το όνομά τους αποτύπωναν μια σφραγίδα με την λέξη «ΣΤΕΜΝΙΤΣΑ». Επίσης παρέλειπαν γράμματα όταν δεν έφθανε ο χώρος, έκαναν δικές τους συντομογραφίες, συμβουλευόνταν όμως και γραμματισμένους για βοήθεια. Για παράδειγμα σε μια μικρή καμπάνα στο μοναστήρι της Χρυσοπηγής Στεμνίτσας, του 1849, εκτός από 4 θρησκευτικές παραστάσεις και τη γιρλάντα των λουλουδιών υπάρχει με το σλάβικο αλφάβητο το κείμενο «1849 IX.F. KONSTANTINIAC». Αναφέρεται ότι ο Γ.Ι Κωνσταντινίδης ήταν ο επίτροπος του ναού, που είχε κάνει επίσης δωρεά την εικόνα του Χριστού στο τέμπλο και υπάρχει σχετική επιγραφή. Στο κεφάλι του καλουπιού τοποθετούσαν την θηλιά μια γυρισμένη σιδερένια βέργα ή και δύο σταυροειδώς και φρόντιζαν ώστε οι άκρες τους να γίνουν ένα σώμα με το χυμένο μέταλλο. Από τη θηλιά θα κρεμούσαν την γλώσσα ή γλωσσίδι της καμπάνας. Τέλος

έπλαθαν με κερί, που κάλυπταν με τον ίδιο πηλό το ομοίωμα των χεριών ή μπράτσων της καμπάνας απ' όπου θα την κρεμούσαν. Στα καλούπια άφηναν δύο τρύπες στο πάνω μέρος. Την μία τρύπα την έλεγαν αέρα, έφευγε από κει ο αέρας όταν έχυναν το μέταλλο και την άλλη μπουχτίδα ή στόμα ή ταγίστρα και από αυτή έπεφτε το λιωμένο μέταλλο.

Η στεμνιτσιώτικης κατασκευής καμπάνα ηλικίας 130 ετών, αποδεικνύει την καλή κατασκευή της, μια και μετά από τόσα χρόνια είναι άφθαρτη.

Το μέταλλο, το έλιωναν σε ένα χωνί όπως οι μπρου-ντζάδες όταν έφτιαχναν μικρού μεγέθους καμπάνα, αν η καμπάνα ήταν μεγάλη το λιώσιμο γινόταν σε καμίνι. Έλιωναν πρώτα τον χαλκό, κυρίως παλιά σφυρήλατα σκεύη μέχρι να φτάσει τους 1083 βαθμούς και για καμπάνα 500 οκάδων χρειαζόταν τότε 5 ώρες δουλειάς, στην συνέχεια έριχναν το καλάγι ανακατεύοντας με τις λάμες. Πρόσεχαν ιδιαίτερα να μην υπάρχουν άλλα μέταλλα σε αυτό το κράμα γιατί επηρέαζαν τον ήχο της καμπάνας. Όταν το λιώσιμο είχε ολοκληρωθεί, τοποθετούσαν στον αυλό, ήταν στο κάτω μέρος του καλουπιού ένα λούκι που κατέληγε στην μπουχτίδα και άνοιγαν τον αυλό. Όταν το μέταλλο πάγωνε, κατέστρεφαν το πήλινο καλούπι με βαριές και τέλος με λίμες και τόνους έστρωναν τις τυχόν ανώμαλες επιφάνει-ες της καμπάνας και την λείαναν τρίβοντας την με άμμο ή σκουριά. Στη συνέχεια κρεμούσαν το γλωσσίδι από συμπαγή σίδηρο, παλιότερα ήταν από ξύλο.

Ο τόνος της φωνής της καμπάνας εξαρτάται από το μέγεθος, το βάρος και το πάχος σε 3 σημεία της (επάνω, μέσον και χείλα) μάλιστα στρώνει με την χρήση. Διαχωρίζονται έτσι οι καμπάνες σε μπάσες, σεγκόντες και πρίμες.

Η δυσκολία και η κοπιαστική δουλειά καθώς και ο φόβος της αποτυχίας έκανε τους καμπανάδες προληπτικούς. Έκαναν πάντα τον σταυρό τους πριν ξεκινήσουν την δουλειά και αγιασμό αν το επέτρεπαν οι συνθήκες, δεν έχυναν καμπάνα την Τρίτη, δεν βλαστημούσαν ούτε θαύμαζαν κατά την δουλειά, όποιος πλησίαζε έπρεπε να έχει καλό ποδαρικό, να είναι φρεσκοπλυμένος, καλός χριστιανός και με όλα αυτά κρατούσαν και τα μυστικά της δουλειάς, αφού σπάνια συγκέντρωνε όλα τα χαρακτηριστικά ένα πρόσωπο. Την επίσημη δοκιμή της καμπάνας, την έκανε πάντα ο παπάς ή άλλο επίσημο πρόσωπο.

Οι Στεμνιτσιώτες μετέφεραν με τα ζώα τους μόνο μικρές καμπάνες ή τις κατασκεύαζαν επί τόπου. Υποστηρίζεται όμως, ότι διατηρούσαν εργαστήρια σε λιμάνια της Πελοποννήσου και από εκεί φορτώνονταν καμπάνες για το Κίεβο, την Οδησό, την Μόσχα και αλλού. Οι καμπάνες του Αγ. Κωνσταντίνου Αθηνών κατασκευάστηκαν στα εργαστήρια «Μπέλλας». Περίφημες επίσης υπήρξαν και η μεγάλη καμπάνα του Αγ. Γεωργίου που περιείχε «χρυσάφι και ασήμι» και για το λόγο αυτό ο ήχος της ήταν γλυκύτατος παρά το μέγεθός της και της Παναγίας της Καριάς στην Στεμνίτσα.

Παλιός τύπος μανουαλιού που υπάρχει στα εξωκκλήσια μας.

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ

Σ	Κ	Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	Δ
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31

Ο ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΟΠΑΙΚΤΗΣ ΛΑΜΠΡΟΣ ΚΑΡΑΔΗΜΟΣ

Φιγούρα καραγκιόζη φτιαγμένη από δέρμα,
από τον καραγκιοζοπαίκτη
Λάμπρο Καραδήμα.

Ο Λ. Καραδήμος γεννήθηκε (1899) στο Κερκέζι (Πλάκα) Μεγαλουπόλεως, από την Αναστασία και τον Γιώργο Καραδήμο. Απέκτησε πέντε ακόμα αδέρφια. Οι οικογενειακές του ρίζες χάνονται στην Ήπειρο. Φέρεται να έζησε σε εφηβική και νεαρή ηλικία μεταξύ Πελοποννήσου και Χαλκίδας, ενώ τις συχνές μετακινήσεις του (Αθήνα, Πάτρα, Στεμνίτσα, Καλαμάτα) διευκόλυνε η εκεί διαβίωση στενών συγγενών του. Από τον γάμο του (1923) με τη Στεμνιτσιώτισσα Δήμητρα Αντζά (1897-1985) απέκτησε έξι παιδιά: την Αναστασία (1924-2011), τον Γιώργο (γέν. 1926), τη Σταυρούλα (γέν. 1929), τον Θοδωρή (1932-2019), την Ειρήνη (περ. 1934-1940) και τον Αντώνη (1935-2005).

Η επαγγελματική του πορεία (περίπου 1920 έως 1960) στο θέατρο σκιών θα πρέπει να είχε ξεκινήσει μετά το πέρας της στρατιωτικής του θητείας, οπότε και πιστεύεται πως μαθήτευσε στον εν Αθήναις μπερντέ του διασημότερου καραγκιοζοπαίκτη της εποχής, Αντώνη Μόλλα. Η κλίση του ωστόσο προς το θέατρο σκιών δεν αποκλείεται να είχε καλλιεργηθεί νωρίτερα, αλλά και να εμπλουτίστηκε παράλληλα και μεταγενέστερα, μέσω παρακολούθησης παραστάσεων στα μεγάλα κέντρα της εποχής που επισκεπτόταν. Τέτοιου είδους επιρροές αντικατοπτρίζουν σύνεργά του, απηχώντας τεχνοτροπία που χρησιμοποιούνταν και σε σύνεργα των καραγκιοζοπαίκτων Λ. Κελαρινόπουλου, Θ. Καλαματιανού (με τη συνδρομή του ζωγράφου Αγάπιου), Κ. Μάνου, Σ. Γκιτζάρη.

Ο Λ. Καραδήμος άσκησε αποκλειστικά και βιοποριστικά το επάγγελμα του καραγκιοζοπαίκτη, με κυριότερη εξαίρεση την περίοδο της Κατοχής, οπότε κι εργάστηκε ως πλανόδιος γανωματής, με τη συνδρομή του πρωτότοκου υιού του, αξιοποιώντας μάλιστα κατά την τοπική παράδοση και τα μεσιτισιώτικα. Η Τρίπολη, όπου ζούσε ήδη από δεκαετίας η κόρη του Σταυρούλα, με τη μετεγκατάστασή του (1947) εκεί, έγινε έδρα των χειμερινών του παραστάσεων και εφалτήριο των περιοδειών του σε Αρκαδία, Μεσσηνία, Κορινθία και Αργολίδα, για τις οποίες αξιοποιούνταν ως επί το πλείστον το οδικό και σιδηροδρομικό δίκτυο της εποχής. Τα καλοκαίρια ο μπερντές του μεταφερόταν στη σφύζουσα από ζωή, ορεινή Στεμνίτσα. Τον Απρίλιο του 1965 νοσηλεύτηκε σε αθηναϊκό νοσοκομείο, όπου κι απεβίωσε.

Κατά ευτυχή συγκυρία, το μεγαλύτερο μέρος της συλλογής του, που αποτελεί μια σπάνια κιβωτό μνήμης, διασώθηκε και δωρήθηκε από την οικογένειά του στο Λαογραφικό Μουσείο Στεμνίτσας. Συντίθεται δε από τμήματα του μπερντέ του, δερμάτινες και χαρτονένιες φιγούρες, πάνινα, χαρτονένια και χάρτινα σκηνικά, υφασμάτινες και χάρτινες διαφημιστικές ρεκλάμες εικονογραφημένες και μη, φέιν βολάν. Τα σωζόμενα σύνεργα μαρτυρούν το πλούσιο και πολυσυλλεκτικό δραματολόγιό του: *Ο Καραγκιόζης με το ζόρι γιατρός, Ο μπαρμπα-Γιώργος δήμαρχος, Ο Καραγκιόζης φούρναρης, Ο Καραγκιόζης αστροναύτης, Ο Καραγκιόζης μάγος, Οι ανθρωποφάγοι, Ο γάμος του Καραγκιόζη, Ο αιμοβόρος βόας της Αφρικής και ο Μ. Αλέξανδρος, Ο Καραγκιόζης συνταγματάρχης, Η δολοφονία του Μουχτάρ και η αιχμαλωσία του Ταγιάρ, Οι ιππότες των Ορέων και ο Καραγκιόζης (κατηγορού-*

Μια διαφορετική φιγούρα καραγκιόζη.

μενος), Ο καπετάν Γκρης, Το τρελλοκομείο, Το πάθημα του Πασά, Το ψέμα του σαραγιού, Η ληστεία του καζίνου και ο Καραγκιόζης βρυκόλακας, Ο Καραγκιόζης βρυκόλακας και οι δύο λησταί, Η αρπαγή της ωραίας Ελένης, ο λήσταρχος Πασαδώρας και ο Καραγκιόζης παλικάρας, Αρματωλοί και Κλέφτες, Η μάγισσα του νεκροταφείου, ο Σατανάς λυκάνθρωπος και ο Καραγκιόζης αστυνομικός, Γενοβέφα, Η τύφλωση του στρατηγού Βελισάριου, Η ορφανή της Χίου, Αλή Πασάς και κυρά-Φροσύνη, Κατσαντώνης, Ο χορός του Ζαλόγγου, Αθανάσιος Διάκος, Νεκρά ζώσα, Ο Διάβολος στο μπουκάλι, Ο μετανοημένος ληστής, Το δράμα του Αθανασόπουλου, Νατ Πίνκερτον. Παράλληλα όμως αποκαλύπτουν και τη φιλοσκώμμονα διάθεσή του και κυρίως τόσο τη στενή σύνδεσή του με την παράδοση όσο και τους καλλιτεχνικούς του ελιγμούς και πειραματισμούς, που τον εδραίωσαν στις καρδιές και στις πιο γλυκές αναμνήσεις των θεατών του, των οποίων τις βραδιές ζωοδοτούσε σαν έτερος Βορονώφ.

Της **Ανθής Γ. Χοτζάκογλου**, Θεατρολόγου

Ο καραγκιοζοπαίκτης Λάμπρος Καραδήμας.

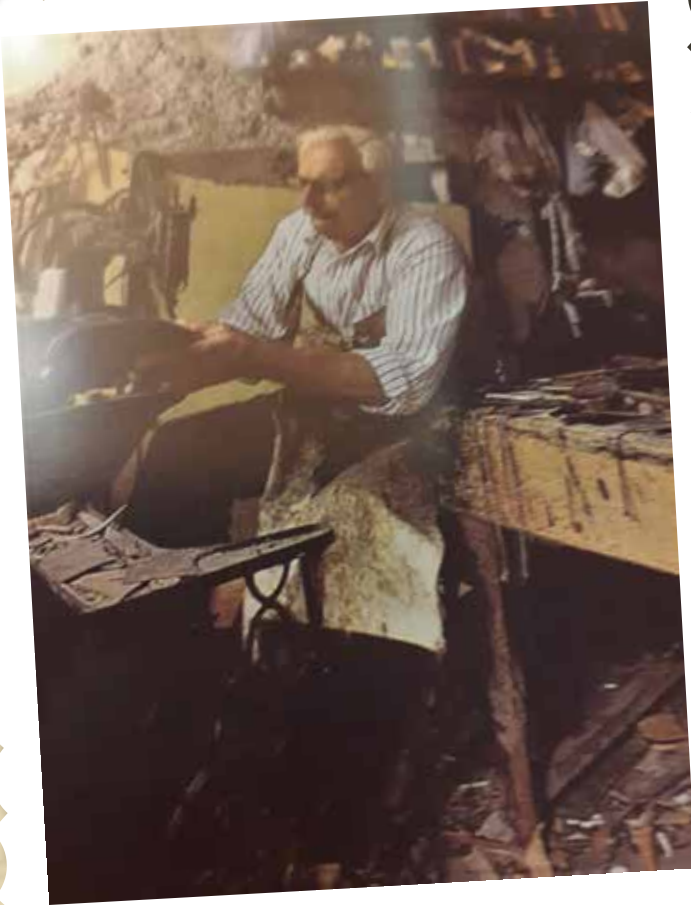

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ

Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	Δ	Τ	Τ
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30

Ο ΜΠΑΛΩΜΑΤΗΣ

Ο μπαλωματής της Στεμνίτσας
Βασίλης Γυφτόπουλος
αφοσιωμένος στη δουλειά του.

Υπήρχαν στο παρελθόν στην Στεμνίτσα αρκετοί τεχνίτες που διόρθωναν είδη υπόδησης, οι Μπαλωματήδες. Οι περισσότεροι από αυτούς δεν γνώριζαν να τα κατασκευάζουν αλλά μόνο να τα επισκευάζουν. Η μικρή αυτή τέχνη ήταν εύκολη στη εκμάθησή της, δεν χρειαζόταν πολλά εφόδια, μαθητεία ή εξάσκηση και ήταν για τους περισσότερους η πρόχειρη λύση για να συμπληρώσουν το εισόδημά τους σε περιόδους φτώχειας. Όντας γεωργοί στην πλειοψηφία τους, με μικρούς κλήρους, ταξίδευαν στα μεσοδιαστήματα, όταν δεν υπήρχε αγροτική ασχολία ασκώντας κάποια τέχνη. Ήταν γενικότερο φαινόμενο στην Στεμνίτσα οι τεχνίτες να ταξιδεύουν στις γειτονικές περιοχές για να εξασκούν την τέχνη τους συγχρόνως όμως γίνονταν και μεταπράτες διαφόρων πραγμάτων που έπαιρναν από την Στεμνίτσα.

Οι Μπαλωματήδες φόρτωναν στο γαϊδουράκι τους λίγα κλινοσκεπάσματα, τα εργαλεία της δουλειάς όπως: τσαγκαρόσουγλα, σφυριά, φαλτσέτες, αμόνι, τανάλιες, τσαγκαροβελόνες κλπ., τα απαραίτητα υλικά, όπως λίγα μαλακά δέρματα σε σχήμα μπούκας μικρού κανονιού, κεροκλωστές, παπουτσόπροκες (γαρύφαλλο), τελάκια διαφόρων διαστάσεων και άλλα και ξεκινούσαν για τα μερεμέτια των παπουτσιών. Η άφιξή τους μεταδιδόταν αστραπιαία και σε λίγη ώρα σχηματιζόταν σωρός τα «παπουτσοειδή», απλωμένα και μαρκαρισμένα με την ταυτότητα του ιδιοκτήτη και ξεκινούσαν την δουλειά. Μερικές παραγγελίες, που ήταν επείγουσες, τις δούλευαν σε έξτρα χρόνους, με το θαμπό φως της «τσιμπλόλαμπας». Η επαγγελματική ποδιά ήταν από λεπτό δέρμα. Το επαγγελματικό τραπέζι ήταν μικρό και εκεί πάνω στρυμωγμένα υπήρχαν πολλά πράγματα: παπουτσοκλωστές, κερί, τελάκια, παπουτσοβελόνες (ευθείες και καμπύλες), τσαγκαροσουγλιά (ίσια και κυρτά, χοντρά, μεσαία και λεπτά), τανάλιες, φαλτσέτες, μικρορετάλια, δερμάτινα, χαρτάκια με σημειώσεις, διάφορα ακόνια για το ακόνισμα των λεπίδων και των σουγλιών.

Καλαπόδια.

Όπως για όλους τους τεχνίτες, έτσι και για τους Μπαλωματήδες, αναφέρονται διάφορα αστεία και ανέκδοτα ακόμη και φανταστικά που τα διηγούνταν μόλις επέστρεφαν από τα ταξίδια. Για παράδειγμα κάποιος ζήτησε σαν αντίτιμο για τα παπούτσια που σόλιασε σε μια γυναίκα καγιανά με 3 αυγά – επειδή πεινούσε και η αμοιβή ήταν μηδαμινή. Έκοψε λοιπόν καρούτες (φλοιό) από τα έλατα, της σόλιασε τα παπούτσια και όταν τα παρέδωσε της έδωσε και συμβουλές για να τα διατηρήσει για τρία χρόνια, επειδή της είχε υποχρέωση για τον καγιανά.

Άλλος πάλι όλο έφευγε για μακρινά ταξίδια αλλά πριν βραδιάσει συνήθως γύριζε πίσω στην Στεμνίτσα, έστηνε τον πάγκο στην πλατεία και δούλευε. Έμεινε γνωστή η έκφραση της γυναίκας του, που ήξερε ότι κάπου εκεί γύρω είναι: Μην τον είδατε τον Κωνσταντή;

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ

Π	Π	Σ	Κ	Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31

Ο ΣΙΔΕΡΑΣ

Η κλειδωνιά με το κλειδί της, έργο του Τσικιμέ.

Στην Στεμνίτσα οι Σιδεράδες ήταν η μικρότερη σε αριθμό τάξη τεχνιτών μετάλλων επειδή υπήρχαν ομότεχνοι σε άλλες κοντινές περιοχές. Εργάζονταν στα εργαστήριά τους για να καλύπτουν ανάγκες του τόπου και των γειτονικών περιοχών με πωλήσεις που έκαναν για λογαριασμό τους οι τεχνίτες συμπατριώτες τους που ταξίδευαν.

Μαρτυρίες λένε ότι στην Στεμνίτσα την τέχνη του Σιδερά την εξασκούσαν και οι Μπρουντζάδες και οι Χαλκωματήδες, επειδή είχαν τον εξοπλισμό και την γνώση ήταν σε θέση να κάνουν και σιδερένιες κατασκευές και ίσως για το λόγο αυτό ήταν μικρός ο αριθμός των αποκλειστικά Σιδεράδων.

Οι κατασκευές των Σιδεράδων ήταν πολλές. Η διαμόρφωση των σιδερένιων κομματιών γινόταν στο καμίνι όπου με την φυσούνα κρατούσαν την φωτιά αναμμένη σε υψηλή θερμοκρασία. Σε αυτή τη φωτιά ζέσταιναν τα σίδερα για να τα κάνουν πιο εύπλαστα και στη συνέχεια τα μετέφεραν με μια τανάλια στο αμόνι. Το αμόνι ήταν μια μεγάλη σιδερένια βάση όπου τα επεξεργάζονταν. Χτυπούσαν το κοκκινισμένο από την φωτιά σίδερο με ένα μεγάλο σφυρί και του έδιναν την μορφή που ήθελαν. Η δουλειά ήταν σκληρή και λόγω του μετάλλου που ήταν βαρύ και απαιτούσε δύναμη αλλά και λόγω της φωτιάς και της μουντζούρας.

Οι κατασκευές τους ήταν αγροτικά εργαλεία όπως: κασμάδες, πετραξίνια, υνιά, κοσιόρες, δρεπάνια, τσάπες, τσεκούρια, αξίνες, πέταλα αλόγων καθώς και εργαλεία για οικοδομικές εργασίες: γυφτόκαρφα – τετράγωνα καρφιά, χαρού-

πες – τα γωνιακά καρφιά για την σύνδεση ξύλων, κλάπες, ζεμπερέκια, κολντερίμια – σιδερένιους μοχλούς που ασφαλίζουν γωνιακά τις πόρτες, μεγάλες κλειδαριές με τα κλειδιά τους κ.λπ. Ειδικά για την κατασκευή των κλειδιών χρησιμοποιούσαν παλιά αλογόκαρφα που τα έβραζαν, πρόσθεταν άμμο και με το χτύπημα του σφυριού έδιναν στο μίγμα αυτό την τελική του μορφή καθώς στερεοποιείτο. Από την εργασία αυτή βγήκε και η έκφραση «στη βράση κολλάει το σίδερο». Επίσης στις κατασκευές τους ήταν και τα οικιακά αντικείμενα κυρίως για το τζάκι όπως: σιδεροστιές, μασιές, τσιμπίδες κλπ. Τέλος επισκεύαζαν όλα αυτά.

Η υπογραφή του σιδερά Τσικιμέ, πάνω σε μια κλειδωνιά που έφτιαξε.

Καβουρτιστήρι που καβούρδιζαν
τους πράσινους κόκκους καφέ, στο τζάκι.

Η αμοιβή τους ήταν πάντα σε είδος: τυρί, αυγά, γάλα, βρίζα, αλεύρι, μαλλί και πολύ σπάνια ρευστό.

Τον τελευταίο Στεμνιτσιώτη τεχνίτη αυτής της τάξης έναν ψηλό και ιδιόρρυθμο ηλικιωμένο τον αποκαλούσαν Φειδία γιατί σε κάθε σπίτι υπήρχε δείγμα της δουλειάς του, που ήταν πάντα φροντισμένη.

Αθάνατα κάγκελα κατασκευασμένα το 1923.

Πόρτα σε παραδοσιακό σπίτι.

Αμαλία Πραμαντιώτη

Στεμνίτσα Αρκαδίας - Τηλ: 6979670968
e-mail: a.praamantioti@hotmail.com

Πολύτιμες Δημιουργίες
Χειροποίητο κόσμημα

Στεμνίτσα Αρκαδίας
t: +30 2795081368
@ victoria.sarakinioti.jewelry

+30 2795081406
+30 6977306151

info@xenonas-tsarboi.gr
www.xenonas-tsarboi.gr

Stemnitsa, Arcadia
Greece

Independent
Financial
Consultants

Νεκτάριος Μπαρούτσας
Ασφαλιστικός Σύμβουλος

ΣΤΕΜΝΙΤΣΑ
LINDAS

Τηλ: 27950 81349 Κιν: 6976 098 850

www.xenonas-stemnitsa.gr

Facebook: Stemnitsa B & B - Η Στεμνίτσα

ΤΑΞΙ

ΣΤΕΜΝΙΤΣΑ ΑΡΚΑΔΙΑΣ

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ Β. ΑΝΔΡΙΑΝΟΣ

ΤΗΛ 27950 81 256, 693 2270 026

Η πολυετής πείρα είναι εγγύηση για ασφαλή ταξίδια.
Διαδρομές σε όλο το οδικό δίκτυο του νομού.
Πραγματοποιούνται εκδρομές ημερήσιες, εβδομαδιαίες, σε όλη την Ελλάδα,
κατόπιν συνεννοήσεως.

ΜΗΛΙΩΝΗΣ ΛΕΩΝΙΔΑΣ

Χωματοургικές
Οικοδομικές εργασίες

© 6972603051

leonidasmlionis@yahoo.gr

ΨΑΡΙ ΤΡΙΚΟΛΟΝΝΩΝ

ΔΗΜΗΤΣΑΝΑ

ΒΟΓΙΑΝΤΖΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

ΤΗΛ. 6977 575955

ΤΑΞΙ

Παναγιώτης Γεωργακόπουλος

ΚΙΝ.: 695 5050 212

e-mail: taxigeorgako@yahoo.gr

Φρέντζος Αθανάσιος
ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ ΜΗΧΑΝΙΚΟΣ τ.ε.

μελέτη - επιβλέψη - κατασκευή

Στεμνίτσα Αρκαδίας

t: 27910 31043

k: 6974645856

email: frentzosathanasio@gmail.com